

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การสร้างภาพตัวแทนครอบครัวในละครโทรทัศน์” เป็นวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยวิธีการวิเคราะห์ตัวบท (textual analysis) ละครโทรทัศน์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับครอบครัว และการวิจัยผู้รับสาร (audience research) ซึ่งเป็นสมาชิกในครัวเรือนที่ติดตามชมละครโทรทัศน์อย่างสม่ำเสมอ มีรายละเอียดของระเบียบวิธีวิจัยดังต่อไปนี้

3.1 เอกสารตัวบทและกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้จำแนกการศึกษาประชากรที่เป็นตัวบทและกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนแรก คือ ประชากรที่เป็นตัวบท (text) ละครโทรทัศน์ เพื่อศึกษาว่าละครโทรทัศน์เสนอภาพสะท้อนและภาพตัวแทนเกี่ยวกับครอบครัวอย่างไร และส่วนที่สอง คือ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่เป็นผู้รับสาร (audience) คือ สมาชิกในครัวเรือน เพื่อศึกษาว่าสมาชิกในครัวเรือนมีการรับรู้และถอดรหัสความหมายภาพครอบครัวในละครโทรทัศน์อย่างไร ไปในทิศทางเดียวกับที่ผู้ผลิตรายการละครโทรทัศน์สร้างขึ้นหรือไม่ อย่างไร และทำไมจึงเป็นเช่นนั้น มีรายละเอียดของทั้ง 2 ส่วน ดังนี้

3.1.1 เอกสารตัวบท

ศึกษารายการละครโทรทัศน์ที่มีเนื้อหาแนวชีวิต (melodrama) ออกอากาศทุกวัน (วันจันทร์-วันอาทิตย์) ในช่วงไพร์มไทม์ (prime time) คือ ช่วงเวลาที่มีจำนวนผู้ชมมากที่สุดหลังข่าวภาคค่ำ เวลาประมาณ 20.30-22.30 น. ทางสถานีโทรทัศน์ที่ผลิตรายการละครโทรทัศน์มากกว่าสถานีอื่น ๆ และเป็นที่ยอมรับจากผู้ชมมากกว่าสถานีอื่น ได้แก่ สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบก ช่อง 7 และสถานีโทรทัศน์ ช่อง 3 อ.ส.ม.ท. ระหว่างเดือนมกราคม-กันยายน 2553 รวมระยะเวลา 9 เดือน รวมจำนวน 40 เรื่อง จำแนกรายชื่อละครโทรทัศน์ ได้แก่

ตารางที่ 3.1 รายชื่อละครโทรทัศน์ที่ออกอากาศ เวลา 20.30-22.30 น. ในช่วงเดือนมกราคม- กันยายน 2553

สถานีโทรทัศน์	รายชื่อละครโทรทัศน์	
กองทัพบก ช่อง 7 (รวม 18 เรื่อง)	1. กุหลาบเหนือเมฆ 3. หวานใจยัยต่างดาว 5. พระจันทร์ลายพยัคฆ์ 7. รักซ่อนรส 9. นักฆ่าขนดางอน 11. โรบอทยอดรัก 13. ด้วยแรงอธิษฐาน 15. สาวใช้ไฮเทค 17. นักสู้พันธุ์ข้าวเหนียว	2. เหลี่ยมรัก 4. ตะวันขอแสง 6. พ่อหนูเป็นซูเปอร์สตาร์ 8. หงส์ฟ้า 10. เรือนซ่อนรัก 12. รักในมานเมฆ 14. เกาหัวใจ 16. สวรรค์สร้าง 18. เทพบุตรมาชา เทพธิดาจำแลง
ช่อง 3 อ.ส.ม.ท. (รวม 22 เรื่อง)	1. สู้ยิบตา 3. เพลิงสีรุ้ง 5. รุ่งริ้ว 7. ทัดดาวบุษยา 9. เหนือเมฆ 11. หวานใจกับนายจอมหยิ่ง 13. วิวาหัววุ่น 15. เगरักลวงใจ 17. กุหลาบไร่หนาม 19. เพลงรักริมขอบฟ้า 21. ระเบิดดวงดาว	2. หัวใจ 2 ภาค 4. เซลยศักดิ์ 6. กุหลาบซ่อนหนาม 8. เลื่อมพรายลายรัก 10. จงกลกึ่งเทียน 12. ไทร โศก 14. สวย เร็ด เชิด โสด 16. สามหัวใจ 18. เพียงใจที่ผูกพัน 20. วนิดา 22. ศิลาพัชร ดวงใจนักรบ

ที่มา : ข้อมูลจากการสำรวจรายการละครโทรทัศน์ที่ออกอากาศในช่วงเดือนมกราคม- กันยายน 2553

รูปแบบครอบครัวที่ทำการศึกษา

จากละครโทรทัศน์จำนวนทั้งหมด 40 เรื่อง มีครอบครัวทั้งหมดที่พบในละครโทรทัศน์จำนวนรวมทั้งสิ้น 127 ครอบครัว ซึ่งจำแนกรูปแบบครอบครัว ดังตารางที่ 3.2

ตารางที่ 3.2 รูปแบบและจำนวนครอบครัวในละครโทรทัศน์

รูปแบบครอบครัว	จำนวน (ครอบครัว)	รูปแบบครอบครัว	จำนวน (ครอบครัว)
1. ครอบครัวเดี่ยว (รวมลูกบุญธรรม)	22	7. ครอบครัวยังไม่มีบุตร	4
2. ครอบครัวขยาย (รวมลูกบุญธรรม)	16	8. ครอบครัวเพื่อนอยู่ร่วมกัน	1
3. ครอบครัวพ่อเลี้ยงลูกตามลำพัง (รวมลูกบุญธรรม)	23	9. ครอบครัวคู่ครองเพศ เดียวกัน	1
4. ครอบครัวแม่เลี้ยงลูกตามลำพัง (รวมลูกบุญธรรม)	21	10. ครอบครัวสามีคนเดียว ภรรยาหลายคน	3
5. ครอบครัวญาติอยู่ร่วมกัน	21	11. ครอบครัวที่อยู่กับคนอื่น	2
6. ครอบครัวแต่งงานใหม่	12	12. ครอบครัวที่อยู่คนเดียว	1

หมายเหตุ. ละครโทรทัศน์แต่ละเรื่องมีหลายครอบครัวและหลายรูปแบบ

จากตารางที่ 3.2 ในการศึกษาภาพครอบครัวในละครโทรทัศน์พิจารณาจากรูปแบบครอบครัวที่มีการเข้ารหัสหรือถูกนำเสนอมากที่สุด ซึ่งมีจำนวน 6 รูปแบบ ได้แก่ ครอบครัวเดี่ยว ครอบครัวขยาย ครอบครัวที่พ่อเลี้ยงลูกตามลำพัง ครอบครัวที่แม่เลี้ยงลูกตามลำพัง ครอบครัวที่เป็นญาติอยู่ร่วมกัน และครอบครัวที่มีการแต่งงานใหม่

ผู้วิจัยได้จำแนกรูปแบบครอบครัวจากโครงเรื่องของละครโทรทัศน์ จำนวน 40 เรื่อง เพื่อเป็นการสำรวจรูปแบบครอบครัวทั้งหมดที่ถูกนำเสนอจำนวนมากในละครโทรทัศน์ ซึ่งได้ผลการสำรวจเบื้องต้นถึงรูปแบบครอบครัวที่มีการนำเสนอมากที่สุด ได้แก่ ครอบครัวเดี่ยว ครอบครัวขยาย และครอบครัวรูปแบบอื่น ๆ ได้แก่ ครอบครัวที่พ่อเลี้ยงลูกตามลำพัง ครอบครัวที่แม่เลี้ยงลูกตามลำพัง ครอบครัวที่มีการแต่งงานใหม่ และครอบครัวที่เป็นญาติอยู่ร่วมกัน จากนั้นพิจารณาคัดเลือกละครโทรทัศน์ตัวอย่างที่ทำการศึกษาด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive selection) ที่มีโครงเรื่องที่เกี่ยวข้องกับครอบครัวที่หลากหลายรูปแบบตามการสำรวจดังกล่าว ที่ครอบคลุมถึงลักษณะแต่ละด้านที่ทำการศึกษา ผ่านองค์ประกอบของละครโทรทัศน์ ได้แก่ โครงเรื่อง (plot) แก่นความคิดหรือแก่นเรื่อง (theme) ความขัดแย้ง (conflict) ตัวละคร (character) บทสนทนา (dialogue) และฉาก (setting) โดยพิจารณาจากแนวทางการเล่าเรื่อง (narrative) ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3.3 ลักษณะเนื้อหาและลักษณะครอบครัวในละครโทรทัศน์

ละครโทรทัศน์	ลักษณะเนื้อหา	ลักษณะครอบครัว
1. กุหลาบเหนือเมฆ	<p>โครงเรื่อง เรื่องราวเกี่ยวกับสองสาวเพื่อนกัน มีตระกูลและฐานะดี ที่แก่งแย่งชิงดีชิงเด่นกันทุกเรื่อง ทั้งเรื่องการทำงาน การแต่งตัว และเรื่องความรัก โดยมีพ่อและญาติผู้ใหญ่ที่น้องคอยขยุ่ง ต่อมาอีกฝ่ายช่วยเหลืออีกฝ่ายด้วยความจริงใจ ทำให้อีกฝ่ายยอมรับ ทุกฝ่ายจึงเข้าใจกัน</p> <p>แก่นของเรื่อง Power theme</p>	<p>เรื่องนี้ เป็นเรื่องเกี่ยวกับการแก่งแย่งแสดงอำนาจของผู้หญิงสองคน ไม่ได้กล่าวถึงปัญหาภายในครอบครัวหรือจากครอบครัว</p>
2. เหลี่ยมรัก	<p>โครงเรื่อง พี่น้องสองสาวฝาแฝดต้องแยกจากกัน เนื่องจากความไม่พอใจของแม่สามี (ย่า) พ่อและแม่เล็กกัน แยกลูกสาวกันไปคนละคน และต่างแต่งงานใหม่ ซึ่งสมาชิกครอบครัวในแต่ละครอบครัวมีความสุขดีพอควร ต่อมาพี่น้องมาพบกันรัก เข้าใจกัน ช่วยเหลือกัน และยังช่วยให้ผู้ใหญ่ทั้งสองครอบครัวเข้าใจกัน</p> <p>แก่นของเรื่อง Power theme</p>	<p>เรื่องนี้กล่าวถึงการพบกันของพี่น้องที่พลัดพรากจากกันไปจากการเข้าใจผิดของแม่สามี ทำให้ครอบครัวพ่อกับแม่ต้องหย่าร้างกัน</p>
3. หวานใจ ยัยต่างดาว	<p>โครงเรื่อง รูปแบบละครเป็น fantasy comedy ที่สาวต่างดาวมาพบและอาศัยอยู่กับครอบครัวของมนุษย์หนุ่ม มีการเรียนรู้ในการอยู่ร่วมกับมนุษย์ ได้รับการช่วยเหลือจากมนุษย์และช่วยเหลือมนุษย์ โดยเฉพาะของมนุษย์หนุ่ม จนรักกันและภายหลังสาวต่างดาวขอมายู่บนโลกมนุษย์อย่างมีความสุข</p> <p>แก่นของเรื่อง Love theme</p>	<p>ในเรื่องครอบครัวกล่าวถึงครอบครัวของมนุษย์หนุ่มที่ญาติผู้ใหญ่ (ตา) อยู่ร่วมกับหลาน ๆ เพียงครอบครัวเดียวที่แสดงถึงความสัมพันธ์ ส่วนมากกล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์หนุ่มและสาวต่างดาว</p>
4. ตะวันขอแสง	<p>โครงเรื่อง เป็นเรื่องของแก่งแย่งสมบัติของครอบครัวที่มีลูกหลายคนจากหลายภรรยาและมีญาติอยู่ร่วมกัน กับครอบครัวเดียวที่มีฐานะยากจนแต่แตกลูกกันระหว่างลูกสาวครอบครัวเศรษฐีกับลูกชายของตน ต่อมาครอบครัวเดียวแตกแยกสามีติดคุก ภรรยาจำเป็นต้องแต่งงานใหม่ ส่วนครอบครัวที่ร่ำรวยลูก ๆ อิจฉาริษยาตัวเอง และต้องการทรัพย์สินสมบัติทั้งหมด จนต้องทำร้ายกันรุนแรง ซึ่งต่อมาลูกสาวที่แท้จริงได้กลับมาอยู่ครอบครัวเดิมจากความดีที่กระทำต่อผู้อื่น โดยเฉพาะผู้มีพระคุณ</p> <p>แก่นของเรื่อง Power theme</p>	<p>เป็น การ แสดง ถึง ความสัมพันธ์ที่ค่อนข้างชัดเจนของครอบครัวที่หลากหลายรูปแบบ แสดงถึงลักษณะการใช้อำนาจในครอบครัว และมีพัฒนาการของครอบครัว</p>

ตารางที่ 3.3 (ต่อ)

ละครโทรทัศน์	ลักษณะเนื้อหา	ลักษณะครอบครัว
5. พระจันทร์ ลายพยัคฆ์	<p>โครงเรื่อง เรื่องราวเกี่ยวกับสองพี่น้อง พี่สาวถูกเก็บมาเลี้ยง เป็นลูกบุญธรรม ทั้งคู่เป็นตำรวจ น้องสาวมักอิจฉาพี่สาวที่ มักเก่งกว่า จึงพยายามชิงดีชิงเด่น โดยเฉพาะเรื่องความรัก จนน้องสาวหลงผิดกลายเป็นโจรในคราบตำรวจ ซึ่งพี่สาว มักเสียสละให้น้องได้แม้แต่ชีวิต ภายหลังน้องสาวเข้าใจ และยอมตายเพื่อปกป้องพี่สาว</p> <p>แก่นของเรื่อง Power theme</p>	<p>เป็นเรื่องแนวเชิงต่อสู้ของ ตำรวจกับผู้ร้ายที่น้องสาว ขัดแย้งกับพี่สาว (บุญธรรม) จากความรัก ไม่ได้กล่าวถึง ปัญหาเกี่ยวกับพ่อแม่ หรือญาติ</p>
6. พ่อหนูเป็น ซูเปอร์สตาร์	<p>โครงเรื่อง สามภรรยาอายุน้อยแยกทางกันเพราะความไม่ เข้าใจกัน ลูกสาวอยู่กับแม่ที่ต่างประเทศ เมื่อลูกโตขึ้น ต้องการหาพ่อ พบว่าพ่อเป็นคาราโดกัง ซึ่งพ่อหลีกเลี่ยงไม่ พ้น และลูกพยายามทำให้พ่อแม่กลับมาคืนดีกันจนสำเร็จ</p> <p>แก่นของเรื่อง Love theme</p>	<p>เรื่องนี้เป็นละครแนวตลก กล่าวถึงพ่อกับแม่ที่หย่าร้าง กัน และกลับมาคืนดีกันเพราะ ลูก</p>
7. รักซ่อนรส	<p>โครงเรื่อง จากความพยายามของหญิงสาวอยู่กับย่า มุ่งมั่น ที่จะสืบทอดการเป็นคนทำอาหารต่อจากพ่อและย่า ผจญ กับอุปสรรคต่าง ๆ แต่สุดท้ายเธอได้รับการยอมรับจากคน รอบตัวและลูกค้า และสามารถใช้ฝีมือการทำอาหารช่วยคนที่ เธอรักได้</p> <p>แก่นของเรื่อง Career theme</p>	<p>เรื่องนี้กล่าวถึง ครอบครัวที่ หญิงสาวอยู่กับญาติผู้ใหญ่ และสามารถทำให้ย่าภูมิใจในการ สืบทอดอาชีพการทำอาหาร ต่อไปได้อย่างดี</p>
8. หงส์ฟ้า	<p>โครงเรื่อง เป็นเรื่องที่หญิงสาวผู้สูงศักดิ์ต้องพลัดพรากไป อยู่กับขทาน แหล่งโสเภณี แต่ได้รับความเมตตาจากคน รอบข้าง จนสุดท้ายได้พบกับแม่และยายที่แท้จริงซึ่ง ความสัมพันธ์ไม่คืนัก จนพบหลักฐานว่าเป็นลูกจึงกลับมา เข้าใจกัน ต่อมาพ่อที่ได้หนีจากกบฏ ได้พบแม่และลูก กลับมาครองบัลลังก์ต่อไปอย่างมีความสุข</p> <p>แก่นของเรื่อง Love theme</p>	<p>เป็นการแสดงถึงการพลัด พรากของพ่อแม่ลูกจากเหตุ ทางการเมือง ที่ไม่ได้กล่าวถึง พัฒนาการความสัมพันธ์ใน ครอบครัว</p>
9. นักฆ่าขนตาอน	<p>โครงเรื่อง พ่อแม่ถูกฆ่าตาย เหลือเพียงพี่สาวและน้องสาวที่ พลัดพรากกัน พี่สาวได้รับการช่วยเหลือให้ฝึกการต่อสู้ เพื่อแก้แค้นและช่วยเหลือองค์กรที่ไม่ดี ต่อมากลับใจเมื่อ พบน้องสาว สามารถแก้แค้นให้พ่อแม่และช่วยเหลือทาง ราชการล้มล้างองค์กรได้</p> <p>แก่นของเรื่อง Power theme</p>	<p>เป็นเรื่องแนวเชิงต่อสู้ของ ความต้องการล้างแค้น ตอบ แทนและล้มล้างองค์กรที่ไม่ดี แสดงถึง ความสัมพันธ์ ครอบครัวน้อย</p>

ตารางที่ 3.3 (ต่อ)

ละครโทรทัศน์	ลักษณะเนื้อหา	ลักษณะครอบครัว
10. เรือนซ่อนรัก	<p>โครงเรื่อง เรื่องราวเกี่ยวกับสี่สาวพี่น้อง พี่สาวคนโตมีอคติว่าผู้ชายทุกคนเจ้าชู้ เลวร้าย ไม่ว่าจะป่เป็นพ่อหรือคู่หมั้น จนตนเองอยู่เป็น โสด และพยายามกีดกันน้อง ๆ ไม่ให้แต่งงาน จนเธอเป็น โรคประสาทแต่สุดท้ายก็ห้ามไม่ได้ เธอต้องยอมปล่อยน้อง ๆ ไป เหลือน้องสาวคนสุดท้ายมีคนรักที่เป็นญาติคู่หมั้นเก่า เธอจึงจับน้องล่ามโซ่ไว้ ขณะที่น้องบางคนก็ผิดหวังในความรัก บางคนเข้าใจผิดในคนรักตามคำเตือนของพี่คนโต แต่สุดท้ายเธอก็ได้คิดจากความรักของหลานและทุกคนที่หวังดีกับเธอ</p> <p>แก่นของเรื่อง Power theme</p>	เป็นครอบครัวที่อยู่ร่วมกันระหว่างพี่น้องที่แสดง ความรุนแรงทางอารมณ์ของคนในครอบครัว โดยเฉพาะพี่สาวคนโต
11. โรบอทขอรัก	<p>โครงเรื่อง บริษัทเกาหลีส่งมอบส่งหุ่นยนต์มาให้และทดสอบที่โรงเรียนไทยในชนบท โดยมีหนุ่มเกาหลีตามมาดูแล แต่หุ่นยนต์ซัดตัวเองต้องปลอมเป็นหุ่นยนต์ และได้พบกับครูสาวที่คอยจับผิดสังเกต แต่หุ่นยนต์ปลอมคอยช่วยเหลือคนในหมู่บ้าน เมื่อความจริงเปิดเผย ต้องใช้เวลาปรับความเข้าใจต่อกัน</p> <p>แก่นของเรื่อง Love theme</p>	เรื่องนี้เป็น ละคร fantasy comedy จากความรักของหนุ่มสาวที่ต่างเชื้อชาติในครอบครัวของหุ่นยนต์ โดยมีครอบครัวของครูสาวและพ่อเท่านั้น ซึ่งแสดงถึงความสัมพันธ์น้อย
12. รักในม่านเมฆ	<p>โครงเรื่อง จากความผูกพันของเด็กหญิงขาพิการและเด็กชายมาเป็นความรักของหนุ่มสาว โดยพ่อของหญิงสาวเคยตกลงกับครอบครัวชายหนุ่มที่จะแต่งงานกัน โดยแม่ของชายหนุ่มต้องการชุดเครื่องเพชรจากฝ่ายหญิง แม้ชายหนุ่มจะมีคนรักเดิมและมารดาของตนเป็นอุปสรรค ก็ไม่สามารถลดความรักที่มาจากความผูกพันและความดีที่เธอมีได้ แม้ว่าเธอจะแก้งพิจารณา</p> <p>แก่นของเรื่อง Love theme</p>	กล่าวถึงความรักและความผูกพันของชายหนุ่มที่ครอบครัวตนเอง (แม่) และคนรักเป็นอุปสรรคและหญิงสาวพิการที่มีความดี และพ่อคอยช่วยเหลือให้กำลังใจลูกเสมอให้ได้คนรักกลับมา
13. ด้วยแรงอธิษฐาน	<p>โครงเรื่อง จากความแค้นที่เข้าใจว่าถูกคนรักขังจนเสียชีวิตและความซบแค้นใจในการเป็นลูกภรรยาใหม่ที่ถูกรรยา หลวงกลั่นแกล้ง และพ่อไม่ได้ช่วยเหลือจนแม่ตาย เธออธิษฐานกลับมาเกิดใหม่และแก้แค้นคนเหล่านั้น จนภายหลังพบว่าเธอไม่ได้ถูกคนรักขัง แต่เป็นคนในครอบครัวของเธอเอง ซึ่งภายหลังคนเหล่านั้นรับกรรมมาก</p>	เป็นการแสดงถึงการถูกกระทำ ความรุนแรงในครอบครัวที่เป็นภรรยาใหม่ และความอาฆาตแค้นจนอธิษฐานให้มาเกิดใหม่เพื่อแก้แค้น ซึ่งกล่าวถึงครอบครัว

ตารางที่ 3.3 (ต่อ)

ละครโทรทัศน์	ลักษณะเนื้อหา	ลักษณะครอบครัว
	น้อยตามแต่ที่ก่อไว้ เธอกลับมาเข้าใจกับคนรักเดิมต่างวัย	ลักษณะนี้ ในตอนต้น
	แก่นของเรื่อง Power theme	
14. เงาหัวใจ	โครงเรื่อง หญิงสาวต้องทิ้งคนรักเพราะพี่ชายปลอมลายเซ็น โกงเงินจำนวนมาก เธอต้องคอยชดใช้หนี้สินให้พ่อและพี่ชาย และเลี้ยงดูหลานลูกของพี่ชาย จนเธอพบกับคนรักเดิมแม้ว่าเธอจะเปลี่ยนชื่อ แต่เขาก็ตักใจคิดว่าเป็นเธอคนที่เขาโกรธแค้นเข้าใจว่าเธอ โกงเงินเขาแล้วหนีไปกับคนอื่น ต่อมาความจริงเปิดเผย ทั้งสองจึงเข้าใจกัน	เป็นความสัมพันธ์เชิงลบระหว่างพ่อและพี่ชาย กับน้องสาว ไม่มีความสัมพันธ์ ต่อเนื่องส่วนมากเป็นเรื่องของความรัก ความไม่เข้าใจกันของหนุ่มสาว
	แก่นของเรื่อง Love theme	
15. สาวใช้ไฮเทค	โครงเรื่อง หญิงสาวกำลังเรียนปริญญาโท ต้องการเงินช่วยครอบครัวที่กำลังลำบากจากธุรกิจซักรีด โดยการรับจ้างจากย่าของชายหนุ่มปลอมเป็นคนใช้เป็นเงินหลายล้าน เพื่อคอยดูแลหลานชายที่ตรอมใจจากการรอกหัก กลับมาเป็นปกติ จนทั้งคู่เข้าใจกันและกลายเป็นความรัก	เรื่องนี้เป็นละครตลกความรักของหนุ่มสาว ไม่ได้กล่าวถึงครอบครัวของย่ากับหลาน และพ่อแม่ลูกมากนัก
	แก่นของเรื่อง Love theme	
16. สวรรค์สร้าง	โครงเรื่อง ครอบครัวแม่เลี้ยงลูกตามลำพังที่แม่คอยบังคับลูกชายให้เป็นคนเก่งแต่จำเป็นต้องดิ้นรนกลายเป็นโรค 2 บุคลิกที่ต่อต้านตัวตน ครอบครัว แข่งขันธุรกิจเพื่อความร่ำรวย ขาดความเมตตาลูกน้องที่ประสบภัยหรือเจ็บป่วยจากการทำงาน จนหญิงสาวที่พี่ชายที่ทำงานให้บริษัทต้องตายไป จึงต้องการแก้แค้นช่วยฝ่ายตรงข้าม แต่มีผู้ช่วยชายที่เป็นครอบครัวพ่อเลี้ยงลูกตามลำพังที่ช่วยเหลือบริษัทและหญิงสาวตามคำขอร้องของพ่อ ซึ่งพ่ออยู่แบบพอเพียง และชายหนุ่มได้ฟื้นฟูธุรกิจต่อมาทั้งเขาและเธอเข้าใจต่อกันและทำธุรกิจอย่างมีจริยธรรม	เรื่องนี้ กล่าวถึงความรักต่างชนชั้น ะครอบครัวของคนร่ำรวยมีการใช้อำนาจและความรุนแรงต่อครอบครัวตนเองและผู้อื่น และมีครอบครัวหลายรูปแบบ คือ ครอบครัวพ่อเลี้ยงลูกตามลำพัง ครอบครัวแม่เลี้ยงลูกตามลำพัง และมี การกล่าวถึงพัฒนาการของครอบครัวดังกล่าว
	แก่นของเรื่อง Love theme	
17. นักสู้พันธุ์ข้าวเหนียว	โครงเรื่อง ชายหนุ่มแดนอีสานฝีมือดีมาเป็นฮีโร่ปลอมตัวเป็นนักสู้พันธุ์ข้าวเหนียว คอยปราบอธรรม โดยมีนักข่าวสาวคอยติดตามช่วยเหลือ และในที่สุดทั้งคู่ได้เข้าใจกัน	เป็นละครแนวแอ็คชั่นในการมีผู้ปราบอธรรมซึ่งไม่ได้กล่าวถึงครอบครัวใด ๆ มากนัก
	แก่นของเรื่อง Power theme	

ตารางที่ 3.3 (ต่อ)

ละครโทรทัศน์	ลักษณะเนื้อหา	ลักษณะครอบครัว
18. เทพบุตรมาฮา เทพธิดาจำแลง	<p>โครงเรื่อง ชายหนุ่มถูกพ่อแม่บังคับให้แต่งงานกับหญิงสาวที่ตนเองไม่ชอบตั้งแต่เด็ก หญิงสาวจึงจำแลงตัวเองเป็นทั้งคนสวยและคนอัปลักษณ์จนรู้ซึ่งถึงความมีน้ำใจของชายหนุ่ม และมีความเข้าใจกัน</p> <p>แก่นของเรื่อง Love theme</p>	เป็นละครรักลงใจ และพ่อแม่แม่ของหนุ่มสาวกล่าวถึงครอบครัวของคนทั้งสองน้อยมาก
19. ผู้ยิ่งใหญ่	<p>โครงเรื่อง การต่อสู้ของคนในพื้นที่จากการถูกแย่งพื้นที่ทำกินจากผู้มีอิทธิพลที่ใช้อำนาจ ทุกคนจึงต้องร่วมมือกันช่วยเหลือซึ่งกันและกัน แต่ลูกสาวครอบครัวที่แสดงอิทธิพลไม่เห็นด้วยกับพ่อ และครอบครัวแม่กับลูกชายที่ยังเด็กมาก(ลูกบุญธรรม) ที่ต่อต้านการใช้อำนาจของผู้มีอิทธิพล และต่อต้านได้สำเร็จ</p> <p>แก่นของเรื่อง Power theme</p>	เป็นละครที่แสดงถึงครอบครัวแต่ไม่มีความสัมพันธ์ต่อเนื้อเรื่องส่วนมากเป็นเรื่องของความรักในท้องถิ่น การต่อต้านการใช้อำนาจทำร้ายผู้อื่นให้ได้สิ่งที่ต้องการของผู้มีอิทธิพล
20. หัวใจสองภาค	<p>โครงเรื่อง หญิงสาวสวยเรียนจบต่างประเทศ ต้องเตรียมแต่งงานกับคนที่พ่อหาให้เพื่อค้ำจุนกิจการ เธอจึงมีอคติกับเขามากทั้งถูกคนไม่หวังดีใส่ร้าย แต่ต่อมาพบว่าเขาเป็นคนดีทั้งคู่จึงเข้าใจกัน</p> <p>แก่นของเรื่อง Love theme</p>	เป็นละครความรักของหนุ่มสาว ไม่ได้กล่าวถึงครอบครัวของทั้งสองฝ่ายมากนัก
21. เพลิงสีรุ้ง	<p>โครงเรื่อง สาววัยรุ่นหนีจากครอบครัวคนจีนที่พ่อรักลูกชายมากกว่าลูกสาว มาพบกับเพื่อนหนุ่มน้อยครอบครัวแตกแยก ไม่นานหนุ่มน้อยเกิดอุบัติเหตุเสียชีวิต เธอจึงได้พบกับชายหนุ่มผู้เป็นอาที่มีปัญหาอกหัก เกลียดผู้หญิง จำเป็นมาดูแลเธอต่อจากหลานที่เสียชีวิต จากความไม่ชอบกันและกัน เริ่มเรียนรู้กัน และกลับมารักกันได้ในที่สุด</p> <p>แก่นของเรื่อง Love theme</p>	เรื่องนี้ กล่าวถึงความรักของหนุ่มสาวมากกว่าครอบครัวที่มีปัญหา ทั้งครอบครัวที่รักลูกชาย ปัญหาแม่กับลูกวัยรุ่น
22. เซลล์ศักดิ์	<p>โครงเรื่อง ชายหนุ่มต้องมาทำงานทดแทนหนี้บุญคุณในครอบครัวศัตรูที่มีฐานันดรศักดิ์ทัดเทียมกัน ได้พบกับลูกสาวที่เธอใช้เขาเยี่ยงทาสมากกว่าคนในบ้าน แต่เมื่อเธอเห็นความดีของเขาจากความเกลียดจึงกลายมาเป็นความรักต่อกัน</p> <p>แก่นของเรื่อง Love theme</p>	มักกล่าวถึงความแค้นของสองตระกูล และความรักของหนุ่มสาว กล่าวถึงความสัมพันธ์ในครอบครัวน้อย
23. รุ่งสว่าง	<p>โครงเรื่อง จากความโลภต้องการสมบัติจากพี่ชายทำให้น้องชายร่วมกับภรรยาใหม่ของพี่ชาย พยายามทำให้พี่ชาย</p>	ละครกล่าวถึงความแค้นแย่งสมบัติ ทำร้าย/สังหารผู้อื่น

ตารางที่ 3.3 (ต่อ)

ละครโทรทัศน์	ลักษณะเนื้อหา	ลักษณะครอบครัว
	และลูกสาวเป็นคนวิกลจริตหรือสั่งหาร แต่ลูกชายของภรรยาใหม่ไม่เห็นด้วย คอยช่วยเหลือเธอและพ่อของเธอจนปลอดภัย และเกิดเป็นความรักต่อกัน แก่นของเรื่อง Morality theme	อย่างขาดศีลธรรม กล่าวถึงความกตัญญูของลูกสาวที่ต้องการช่วยเหลือพ่อ
24. กุหลาบซ่อนหนาม	โครงเรื่อง จากความเข้าใจผิดทำให้พี่สาวปลอมตัวมาแก้แค้นแทนน้องสาวที่ฆ่าตัวตาย แต่พบว่าไม่ใช่ความผิดของแฟนน้องสาวที่ชายหนุ่มต้องทำตามทีพ่อและพี่ชายสั่ง ส่วนพี่ชายมีปัญหาเกี่ยวกับพ่อที่พ่อไม่รัก เพราะพ่อคิดว่าไม่ใช่ลูกของตนซึ่งพ่อของเธอเป็นเพื่อนกับพ่อของชายหนุ่มที่เข้าใจผิดว่า มีความสัมพันธ์กับภรรยา ก่อนแต่งงาน จนต่อมาเพื่อนก็เข้าใจกันและพ่อลูกเข้าใจกัน อีกทั้งคู่พี่ชายพี่สาวได้ลงเอยกัน แก่นของเรื่อง Love theme	ละครกล่าวถึงความแค้นระหว่างครอบครัวที่ส่งผลต่อลูกและกล่าวถึงความรักระหว่างหนุ่มสาว และความแค้นของเพื่อน
25. ทัดดาว บุษยา	โครงเรื่อง หญิงสาวหนีการงานแต่งงานกับคนที่แม่ต้องการ จนมาพบกับชายหนุ่มที่รู้จักบ้านบุษยา เพื่อสืบหาการตายของพ่อและรู้จักครอบครัวของพ่อ ซึ่งภรรยาใหม่หวังสมบัติวางแผนกำจัดสามี และ โกงแม่สามี เธอได้พบความรักกับชายหนุ่มที่พาดนมา ซึ่งภายหลังทุกสิ่งเปิดเผย ผู้ที่กระทำความผิดได้เกิดผลกรรมตามสิ่งที่กระทำ แก่นของเรื่อง Love theme	เป็นละครความรักของหนุ่มสาวมากกว่ากล่าวถึงครอบครัวสัมพันธ์ของครอบครัวที่ตัวเองไม่ได้มีส่วนร่วมมากนัก
26. เลื่อมพรายลายรัก	โครงเรื่อง สองตระกูลที่ไม่ถูกกัน แต่ละครัวเรือนมีหลายรูปแบบครอบครัว เช่น ครอบครัวสามีภรรยา ครอบครัวเดี่ยว ครอบครัวญาติอยู่ร่วมกัน (พี่น้อง/ลูกหลาน) ครอบครัวคู่ชาย ส่วนใหญ่ญาติผู้ใหญ่ที่สุดมีอำนาจในครอบครัว ภายในครอบครัวมีการแก่งแย่งสมบัติกัน มีการทำร้าย ส่วนใหญ่ปกปิดสถานภาพแท้จริงของตน แต่คู่หนุ่มสาวต่างตระกูลมาพบกัน และคลี่คลายปมปัญหาของแต่ละตระกูล ซึ่งท้ายสุดมีทั้งสุขและทุกข์ตามสิ่งที่กระทำในอดีต แก่นของเรื่อง Love theme	ในละครเรื่องส่วนมากกล่าวถึงความแค้นแค้นของทั้งสองตระกูลนี้ ความสัมพันธ์ของคนในครอบครัวแต่ละประเภทที่หลากหลาย ส่วนมากเป็นความสัมพันธ์ที่เปิดเผยภายหลัง
27. เหนือเมฆ	โครงเรื่อง การที่สามีภรรยาไม่เข้าใจกัน และสามีป่วยทำงานไม่ได้และฆ่าตัวตาย ส่งผลถึงลูกสาวไม่เข้าใจแม่ ส่วนพ่อเลี้ยงลูกตามลำพังที่มีลูกชายไม่มีปัญหามากนัก จน	มักกล่าวถึงการทำงานปราบผู้ร้ายของแม่ที่เป็นตำรวจ ความไม่เข้าใจกันของแม่และ

ตารางที่ 3.3 (ต่อ)

ละครโทรทัศน์	ลักษณะเนื้อหา	ลักษณะครอบครัว
	ลูกชายและลูกสาวได้พบกันและลูกสาวเข้าใจแม่มากขึ้น ทั้งคู่แต่งงานไปอยู่ต่างประเทศ ส่วนพ่อแต่งงานกับแม่ เป็น คู่แต่งงานใหม่ที่เข้าใจกันอย่างมีความสุข แก่นของเรื่อง Power theme	ลูกแสดงความขัดแย้งกันบ่อย ส่วนคู่พ่อกับลูกชาย ไม่ค่อยมีปัญหา
28. จงกลกึ่งเทียน	โครงเรื่อง ความลึกลับของหญิงสาวที่ถูกสามีวางยาจนตาย แล้ว วิญญาณไปเข้าหลานสาวอีกครอบครัวหนึ่งที่ประสบอุบัติเหตุ เป็นวิญญาณเร่ร่อน ได้หญิงสาวในร่างหลานสาว สืบทอดความลึกลับ ของบ้านของย่าต่อไปส่วนวิญญาณ หลานสาวเห็นถึงสังขรณ์ไปเกิดใหม่ ผู้ที่ทำร้ายคนอื่น ได้รับกรรม ส่วนผู้ที่ทำดีได้สิ่งที่ตอบแทน แก่นของเรื่อง Morality theme	เป็นละครที่กล่าวถึงความมีคุณธรรมการช่วยเหลือเกื้อกูลมากกว่าความสัมพันธ์ของคนในครอบครัว
29. หวานใจกับ นายจอมหิ่ง	โครงเรื่อง มีครอบครัวหลายรูปแบบ อาทิ ครอบครัวเดี่ยว ครอบครัวพ่อ/แม่เลี้ยงลูกตามลำพัง ครอบครัวญาติอยู่ร่วมกัน ที่สามสาวเรียนรู้ มุ่งมั่นตั้งใจในการทำงานในโรงแรม ทั้งด้านอาหาร ห้องจัดเลี้ยง และงานบริหาร โดยมีสามหนุ่มหลานเจ้าของโรงแรมดูแลและรักกัน แก่นของเรื่อง Love theme	เป็นละครที่เน้นการทำอาชีพทำงานการโรงแรมที่หนุ่มสาวมาพบและรักกัน แต่ความสัมพันธ์ของครอบครัวหลายครอบครัว ไม่ได้กล่าวถึงมีพัฒนาการที่สิ้นสุด
30. ไทรโศก	โครงเรื่อง จากความโกรธแค้นทำให้เกิดการใช้อำนาจในการทำร้ายผู้อื่น ทั้งกาย วาจา ใจ ที่จำแนกจากครอบครัวเดี่ยว ครอบครัวชาย ครอบครัว แม่เลี้ยงลูกตามลำพัง ที่มีทั้งการกระทำของผู้ไม่ได้ใช้อำนาจ จากความโลภ ความอิจฉา ริษยา ความโกรธแค้นจากความไม่สมหวังในความรัก ตรงข้ามกับความกตัญญู ความดีกับความเลว ซึ่งผู้ที่คิดร้ายประสบผลร้ายตรงกันข้ามกับผู้ปฏิบัติดี แก่นของเรื่อง Love theme	ในละครเรื่องนี้ กล่าวถึงความสัมพันธ์ของคนในครอบครัวแต่ละประเภทที่ ที่มีพัฒนาการ และมีการใช้อำนาจที่รุนแรงกับคนในครอบครัว
31. วิวหัวว่าน	โครงเรื่อง หญิงสาวสวยมีอาชีพเป็นหมอดูพบชายหนุ่ม ร่ำรวยเจ้าสำอางจึงใช้เล่ห์กลให้แต่งงานด้วยโดยมีข้อแม้ว่า โครขอหย่าร้างก่อนต้องจ่ายเงินให้อีกฝ่าย 50 ล้านบาท ทั้งคู่แต่งงานแคในนามเพื่อรอว่าใครจะขอหย่าก่อน จนทั้งคู่ได้ใกล้ชิดและรักกันจริง ๆ แก่นของเรื่อง Love theme	ละครกล่าวถึงความรักของคู่หนุ่มสาวที่ใช้เล่ห์กล ส่วนครอบครัวของทั้งชายและหญิงเป็นส่วนเสริมความเป็นมาเท่านั้น

ตารางที่ 3.3 (ต่อ)

ละครโทรทัศน์	ลักษณะเนื้อหา	ลักษณะครอบครัว
32. สายเวรเชิด โศด	โครงเรื่อง สาวสวย รวย การศึกษา และชาติตระกูลดี แต่ทำงานไม่เป็น ทำงานนางแบบ รักสบาย เรื่องมาก มาพบกับหนุ่มหล่อที่เป็นคู่ปรับของเธอและต่อมาช่วยเธอจากการถูกคนใกล้ชิด โกงบริษัท ช่วยทำให้เป็นคนใหม่ กลับมาตั้งใจ มีจิตใจดี แก่นของเรื่อง Love theme	ละครกล่าวถึงความรักของหนุ่มสาวที่ได้รับ การช่วยเหลือจากชายหนุ่ม ส่วนครอบครัว แสดงถึงความสัมพันธ์ไม่มาก
33.เงารักลวงใจ	โครงเรื่อง จากเด็กกำพร้าที่พลัดพราก มาเป็นลูกสาวคนร่ำรวย โดยต้องฟันฝ่าอุปสรรคจากผู้ที่ต้องการเป็นลูกสาวจากหลักฐานสร้อยคอที่แม่เอาไว้ให้ แก่นของเรื่อง Love theme	ละครกล่าวถึงความรักของแม่และลูกที่เฝ้าคิดถึงกันและได้พบกันในตอนท้ายสุด
34. สามหัวใจ	โครงเรื่อง ครอบครัวที่แม่มีลูกชายสามคนที่หลงรักผู้หญิงคนเดียวกัน แต่มีเพียงคนเดียวเท่านั้นที่เธอรักทำให้ พี่น้องทะเลาะคิดใจกัน แม่และหญิงสาวคอยตักเตือน จนเวลาและเหตุการณ์ผ่านไปทุกคนได้คิดและพี่น้องกลับมาคืนดีเกื้อกูลกัน แก่นของเรื่อง Love theme	เป็นละครที่เน้นความสัมพันธ์ของพี่น้องผู้ชาย 3 คนที่เกี่ยวข้องกับความรักที่มีต่อผู้หญิงคนเดียวกัน
35. กุหลาบไร้หนาม	โครงเรื่อง จากความขัดแย้งของสองครอบครัวชายต่างฐานะ มีการอบรมลูกหลานแตกต่างกัน คนร่ำรวยแต่ใช้ชีวิตที่เรียบง่าย ส่วนคนที่ฐานะไม่ค่อยดีเมื่อได้เงินมากกลับใช้จ่ายสุรุ่ยสุร่ายและถูกหลอกจนหมดตัว รวมทั้งยัดคิดการพนันจนต้องหนีเจ้าหนี้ มีปัญหาจากลูกหลานแก่งแย่งคนรักจากครอบครัวที่มีฐานะด้วยการยุยงของแม่และยายสุดท้ายผู้ที่มีความสุขคือผู้ที่พอเพียง และมีพฤติกรรมตามบรรทัดฐานของสังคม แก่นของเรื่อง Love theme	ในละครเรื่องนี้ กล่าวถึงความสัมพันธ์ของคนในครอบครัวหลายประเภท การใช้อำนาจที่รุนแรงระหว่างครอบครัว
36. เพียงใจที่ผูกพัน	โครงเรื่อง ด้วยความรักและความผูกพันกับหญิงสาวตั้งแต่เด็กจนโต ความต่างชนชั้นทำให้เขาพยายามมูมานะสร้างฐานะตนเองจนร่ำรวย และสามารถจุนเจือช่วยเหลือครอบครัวฝ่ายหญิงที่ต่อมายอมรับเขาอย่างเต็มใจ แก่นของเรื่อง Love theme	ละครกล่าวถึงความรักของหนุ่มสาวที่ฝ่าฟันอุปสรรคด้วยการที่ชายหนุ่มมูมานะสร้างฐานะได้ร่ำรวยมีชื่อเสียงเพื่อคู่ควรกับหญิงสาว

ตารางที่ 3.3 (ต่อ)

ละครโทรทัศน์	การลักษณะเนื้อหา	ลักษณะครอบครัว
37. เพลงรักริมขอบฟ้า	<p>โครงเรื่อง เรื่องราวของการสร้างกระแสดังในทางฉาวของ นักร้องสาววัยรุ่นที่กำลังดัง ว่ากำลังตั้งครรภ์กับนักร้องหนุ่มลูกเจ้าของบริษัทเพลงชื่อดัง เพื่อเพิ่มกระแสดังแก่ลูกชาย ซึ่งที่แท้เป็นเรื่องจริงและแม้ว่าจะมีข้อแลกเปลี่ยนแต่เธอก็กลับไม่มีความสุข ฝ่ายชายไม่รับผิดชอบ เธอจึงเปิดโปงความลับนี้ ต่อมานักร้องหนุ่มถูกจับฐานค้ายาเสพติดจากคลิปที่อาชญากรรมแอบถ่ายไว้เพราะแฟนพี่ชาย (คนละแม่) ของคนที่เคยข่มขืนตน ซึ่งต่อมาพ่อยอมทุกอย่างให้ลูกชายพ้นโทษ แต่ลูกชายขอขอมรับโทษและตั้งใจว่าเมื่อออกมาจากคุกจะกลับมารับผิดชอบนักร้องสาวและลูก</p> <p>แก่นของเรื่อง Love theme</p>	<p>ละครกล่าวถึงความ โลกทางธุรกิจ ความรักลูกในทางที่ผิดของพ่อ ความแค้นของพี่น้องและความเข้าใจของหนุ่มสาวที่จะรับผิดชอบต่อสิ่งที่ผูกพันกัน ที่แสดงให้เห็นในท้ายเรื่อง</p>
38. วนิดา	<p>โครงเรื่อง วนิดาหญิงสาวในตระกูลพ่อค้าที่ร่ำรวยอยู่กับอาผู้ชายที่เลี้ยงดูเธอเหมือนลูก ต้องการให้เธอแต่งงาน กับชายที่มียศศักดิ์ตระกูลสูงตามต้นกำเนิดที่แท้จริงของเธอด้วยการใช้นี้สินมาขู่แม่ของชายผู้มียศศักดิ์ แม้ว่าเขาจะมีคู่รักอยู่แล้ว แต่สุดท้ายทุกคนก็แพ้ ความสวย ความฉลาด และความมีน้ำใจของวนิดา</p> <p>แก่นของเรื่อง Love theme</p>	<p>จากการถูกรังเกียจเรื่องชาติตระกูลที่มาเชื่อมโยงความรักของหนุ่มสาว โดยมีผู้ใหญ่ในครอบครัวเป็นผู้ส่งเสริมหรือเป็นอุปสรรคขัดขวาง</p>
39. ระเบิดดวงดาว	<p>โครงเรื่อง จากความต้องการเป็นนางเอกตลอดกาลจึงให้หมอสัตถกรรมที่หลงรักเธอคอยสัตถกรรมให้ และวางแผนกีดกัน ใส่วายดาราหรือนางเอกใหม่ที่จะมาทาบรัศมีของเธอ โทहनักข่าว จนสุดท้ายเธอต้องจบชีวิตด้วยมือหมอนั้นในวันที่ได้รับรางวัลนักแสดงยอดเยี่ยมประจำปีจากฝีมือการแสดงของเธอ</p> <p>แก่นของเรื่อง Power theme</p>	<p>เป็นเรื่องที่เกี่ยวกับความทะเยอทะยานทางการแสดงที่ขึ้นแล้วไม่ยอมตามวัฏจักรของการเปลี่ยนแปลง จนใช้ความรุนแรงต่อผู้อื่น และสุดท้ายเธอเองก็ถูกอำนาจนั้นมาทำร้ายเธอ</p>
40. ศิลาพัชรดวงใจนักรบ	<p>โครงเรื่อง การย้อนอดีตถึงความรักของหนุ่มสาวที่ในอดีต ณ เมืองเก่าแก่ในชนชาติดั้งเดิมประสพสิ่งอัศจรรย์ ซึ่งทั้งคู่ต้องฝ่าฟันอุปสรรคต่อกัน แม้ไม่สมหวัง แต่ได้ตามกันมาจนมาพบกันในปัจจุบัน ได้มาเกี่ยวพันต่อกัน ขจัดอุปสรรค และได้สมหวังในความรัก</p> <p>แก่นของเรื่อง Love theme</p>	<p>เป็นละคร fantasy เกี่ยวกับความรักของหนุ่มสาวในอดีตชาติถึงปัจจุบันชาติ กล่าวถึงความสัมพันธ์ของครอบครัวน้อย</p>

จากตารางที่ 3.3 จากการศึกษาละครโทรทัศน์ทั้ง 40 เรื่อง ผู้วิจัยได้คัดเลือกละครโทรทัศน์จากเกณฑ์วัดคุณภาพของการเล่นเรื่อง จากความกลมกลืนในการผูกร้อยองค์ประกอบต่าง ๆ ของเรื่องเล่าที่สอดคล้องกันการกระทำของตัวละครที่มีการกระทำอย่างสม่ำเสมอ และความน่าเชื่อถือที่เป็นตัวแทนของคุณค่า/คุณธรรมที่บรรจุอยู่ในเรื่องเล่าที่มีลักษณะครอบครัวที่มีอยู่จริง ที่เกี่ยวกับสถาบันครอบครัวโดยตรง ลักษณะความเป็นมาและการดำเนินชีวิตของสมาชิกครอบครัว ซึ่งมีครอบครัวหลากหลายรูปแบบตามที่ต้องการศึกษา ตามโครงเรื่องและแก่นของเรื่องในเรื่องสภาพความเป็นอยู่ ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว มีค่านิยมที่แสดงถึงครอบครัวที่สร้างผ่านละครโทรทัศน์ที่มีความหลากหลาย รวมถึงการใช้อำนาจภายในครอบครัว และการเชื่อมโยงถึงการใช้อำนาจแก่ผู้อื่น ทั้งอำนาจเงิน อำนาจทางกาย-ทางวาจา-ทางใจ ตามอุดมการณ์ลักษณะต่าง ๆ ของละครโทรทัศน์ที่เกี่ยวกับชีวิตครอบครัวทั้งด้านโครงสร้างและหน้าที่ของครอบครัว และตามลักษณะที่เป็นตามบรรทัดฐานของสังคมหรือไม่เป็นตามบรรทัดฐานของสังคม ซึ่งคัดเลือกจากการศึกษาละครโทรทัศน์จำนวน 4 เรื่อง ได้แก่ เรื่องตะวันขอแสง สวรรค์สร้าง ไทรโศก และกุหลาบไร้หนาม

ลักษณะโครงเรื่องเกี่ยวกับชีวิตครอบครัวในละครโทรทัศน์

ละครโทรทัศน์ที่ทำการศึกษา จำนวน 4 เรื่อง ได้แก่ เรื่อง กุหลาบไร้หนาม สวรรค์สร้าง ไทรโศก และตะวันขอแสง มีโครงเรื่องหรือการเล่นเรื่อง โดยย่อของละครโทรทัศน์เกี่ยวกับชีวิตครอบครัว โดยสรุปดังต่อไปนี้

1) โครงเรื่องย่อละครโทรทัศน์เรื่อง “กุหลาบไร้หนาม”

เป็นเรื่องของสองครอบครัวที่ขัดแย้งกันจากการถูกกีดกันความรักกับลูกชายจากแม่สามีที่มีฐานะทางสังคมต่างกัน จนก่อให้เกิดเป็นความแค้น ความอิจฉาริษยา ครอบครัวหนึ่งฐานะดีมากเป็นย่า(แม่สามี)และแม่สอนหลานสาวเป็นคนดี (ครอบครัวใหม่ของพ่อ) อีกครอบครัวหนึ่งฐานะไม่ดีนัก ขยายกิจการพ่อกับแม่ทำงานกลางคืนอบรมเลี้ยงดูแบบอยู่สบายเพราะได้เงินค่าเลี้ยงดูจากพ่อ ไม่เรียน ไม่ทำงานที่ลำบาก ได้เงินมรดกจากพ่อนำไปใช้ในทางที่ไม่ถูกและถูกหลอกลวง ครอบครัวนี้มีความแค้นครอบครัวฐานะดีจากการถูกกีดกันวางแผนทำร้ายอยู่เสมอ แต่สุดท้ายหลานสาวรู้สึกผิดจึงกลับตัวกลับใจใหม่

2) โครงเรื่องละครโทรทัศน์เรื่อง “สวรรค์สร้าง”

คุณหญิงนาฬิกาแม่ของนักรบเลี้ยงลูกชายให้เป็นคนเก่งทั้งการเรียนและการทำงาน ในทางธุรกิจการสื่อสารได้รุ่งเรือง โดยไม่สนใจความรู้สึกของใครแม้แต่ญาติของตนเองทำทุกอย่างเพื่อผลประโยชน์ จนต่อมานักรบกลายเป็นคนสองบุคลิก คือร้ายและดี ทำให้บริษัทแพ้คู่แข่ง แม่เรียกจนเป็นโรคซึมเศร้า เมื่อลูกชายรักษาตนเองหายกลับมากอบกู้ธุรกิจได้ และดำเนินธุรกิจอย่างมีคุณธรรม

3) โครงเรื่องละครโทรทัศน์เรื่อง “ไทร โศก”

คุณหญิงชื่นไม่ชอบพ่อแม่ของบานเย็นจากการผิดหวังความรัก จึงเลี้ยงดูบานเย็นแบบคนรับใช้ที่ถูกกดขี่ทำร้ายตั้งแต่เด็กจนโต และหวังมรดกของบานเย็นจึงวางแผนให้บานเย็นอยู่กับนายไต้แทนกิติลูกชายของตนเองที่มีเมียอยู่แล้วชื่ออุษา บานเย็นเป็นคนกตัญญูยอมทุกอย่างแม้แต่โดนพรากลูกไปเพราะเธอเป็นโรคเรื้อน ต่อมาลูกสาวที่เก็บมาเลี้ยงเรียนแพทยรักรักษาบานเย็นจนหาย ลูกชายบานเย็นเป็นคนดีทำงานเป็นวิศวกร ตรงข้ามกับลูกชายอุษาที่เรียนต่างประเทศไม่จบ ชอบเที่ยวเตร่ คอยจีบสาว ไม่ทำงาน และใช้จ่ายฟุ่มเฟือย ต่อมาลูกชายอุษารู้ว่าตนไม่ใช่ลูกของกิติจึงร่วมกับแม่ทำร้ายยาเหมือนพ่อซึ่งถูกแม่กรอกยาจนเป็นอัมพาตไปแล้ว อุษาร่วมกับซู่วางแผนปล้นและเผาบ้านคุณหญิงสุดท้ายก่อนเสียชีวิตคุณหญิงรู้สึกผิดขมมรดกทั้งหมดให้บานเย็นและลูกชาย

4) โครงเรื่องละครโทรทัศน์เรื่อง “ตะวันขอแสง”

ตะวันลูกดวงพรถูกเปลี่ยนตัวกับบนเรนทร์ลูกชายของสายที่เป็นชาวเรือกระแงที่รับจ้างบรรทุกสินค้าที่แม่และพ่อรักตะวันเหมือนลูก ต่อมาพ่อติดคุก แม่มีสามีใหม่ที่ทำร้ายครอบครัวแม่ฆ่าพ่อเลี้ยงตาย แม่ติดคุกให้ตะวันหนีไปเพื่อกลับไปหาครอบครัวที่แท้จริงที่บ้านเดชาบดีนทร์แต่จดหมายหาย ป้าพี่สาวดวงพรวางแผนแลกลูกเพราะท่านดันต้องการลูกชาย ต่อมาตะวันได้รับการอุปการะจากคุณใหญ่มาอยู่ที่บ้านเดชาบดีนทร์ ทำให้ลูกสาวต่างแม่ของท่านดันรวมทั้งนเรนทร์และป้าของตะวันไม่พอใจมาก คอยกลั่นแกล้งและทำร้ายตะวัน จนต่อมาพ่อและแม่ที่เลี้ยงตะวันมาเปิดเผยและมีหลักฐานปานแดงของตะวันที่ดวงพรบอกไว้ ลูกสาวทั้งสองคนสำนึกผิด นเรนทร์ฆ่าตัวตาย ทุกคนกลับมามีความสุข

จากภาพครอบครัวในละครโทรทัศน์ 4 เรื่อง ที่กล่าวมาพิจารณาจากรูปแบบครอบครัวที่มีการเข้ารหัสหรือถูกนำเสนอมากที่สุด ซึ่งมีจำนวน 6 รูปแบบ ได้แก่ ครอบครัวเดี่ยว ครอบครัวขยาย ครอบครัวพ่อเลี้ยงลูกตามลำพัง ครอบครัวแม่เลี้ยงลูกตามลำพัง ครอบครัวญาติอยู่ร่วมกัน และครอบครัวแต่งงานใหม่ รวมทั้งหมด 14 ครอบครัว คือ

1. ครอบครัวที่สมบูรณ์ ละครโทรทัศน์ที่นำเสนอถึงครอบครัวที่ศึกษา คือ

1.1 ครอบครัวเดี่ยว ได้แก่ เรื่องตะวันขอแสง 1 ครอบครัว กุหลาบไร้หนาม 1 ครอบครัว

1.2 ครอบครัวขยาย ได้แก่ เรื่องกุหลาบไร้หนาม 2 ครอบครัว และเรื่องไทร โศก 1 ครอบครัว

2. ครอบครัวที่ไม่สมบูรณ์ ละครโทรทัศน์ที่นำเสนอถึงครอบครัวในรูปแบบต่าง ๆ ที่ทำการศึกษาในครั้งนี้ คือ

2.1 ครอบครัวพ่อเลี้ยงลูกตามลำพัง ได้แก่ เรื่องสวรรค์สร้าง 1 ครอบครัว

2.2 ครอบครัวแม่เลี้ยงลูกตามลำพัง ได้แก่ เรื่องสวรรค์สร้าง 2 ครอบครัว และเรื่องไทร โศก 1 ครอบครัว

2.3 ครอบครัวญาติอยู่ร่วมกัน ได้แก่ เรื่องกุหลาบไร้หนาม 1 ครอบครัว และเรื่องไทร โศก 1 ครอบครัว

2.4 ครอบครัวแต่งงานใหม่ ได้แก่ เรื่องตะวันขอแสง 2 ครอบครัว และเรื่องกุหลาบไร้หนาม 1 ครอบครัว

รูปแบบครอบครัวที่สมบูรณ์ คือ ครอบครัวเดี่ยวและครอบครัวขยาย ซึ่งปรากฏในละครโทรทัศน์เรื่องที่ทำการศึกษา ได้แก่

1) ครอบครัวเดี่ยวในละครโทรทัศน์เรื่องตะวันขอแสง สมาชิกในครัวเรือนประกอบด้วยสามี ภรรยา และลูกสาว (ที่แตกตัวกับลูกชายตนเองตั้งแต่แรกเกิด) คือ ครอบครัวของอินตา-สาย-ตะวัน อาศัยอยู่ร่วมกันในเรือกระแซง

2) ครอบครัวเดี่ยวในละครโทรทัศน์เรื่องกุหลาบไร้หนาม สมาชิกในครัวเรือนประกอบด้วย พ่อ-แม่-ลูกชาย-หลานสาว-ลูกสะใภ้ คือ ครอบครัวของพลโทสวี่-คุณหญิงรุจิรา-ร้อยโทสารดี-งามพิศ-นันทดี (งามพิศเป็นหลานสาวของคุณหญิงรุจิราเติบโตมาพร้อมกับสารดี คือ งามพิศ มีศักดิ์เป็นพี่สาวของสารดีซึ่งคุณหญิงรุจิราเลี้ยงดูเหมือนลูกสาวคนหนึ่ง) อาศัยอยู่ร่วมกันในบ้านเดียวกัน

3) ครอบครัวขยายในละครโทรทัศน์เรื่องกุหลาบไร้หนาม สมาชิกในครัวเรือนประกอบด้วย พ่อ-แม่-ลูกชาย-ลูกสาว คือ ครอบครัวของวาริ-ธวัช-นวลใจ-อนุชวัช-นุชรี และครอบครัวของยาย-แม่-ลูกสาว คือ ครอบครัวของพวงสร้อย-สร้อยสอางค์-นันทดี สมาชิกทั้งสองครอบครัวต่างร่วมอาศัยในบ้านเดียวกัน (ครอบครัวละบ้าน)

4) ครอบครัวขยายในละครโทรทัศน์เรื่องไทร โศก สมาชิกในครัวเรือนประกอบด้วย ปู่-ย่า-พ่อ-แม่-ลูกชาย 2 คน คือ ครอบครัวของเจ้าพระยาธีระรัตน์-คุณหญิงชื่น-กิติ-อุษา-เกียรติกร-ยิ่งยง (ลูกบุญธรรม) อาศัยอยู่ในบ้านเดียวกัน

รูปแบบครอบครัวที่ไม่สมบูรณ์ คือ ครอบครัวที่พ่อเลี้ยงลูกตามลำพัง ครอบครัวที่แม่เลี้ยงลูกตามลำพัง ครอบครัวที่เป็นญาติอยู่ร่วมกัน และครอบครัวที่มีการแต่งงานใหม่ ซึ่งปรากฏในละครโทรทัศน์เรื่องที่ทำการศึกษา ได้แก่

1) ครอบครัวพ่อเลี้ยงลูกตามลำพังในละครโทรทัศน์เรื่องสวรรค์สร้าง สมาชิกในครัวเรือนประกอบด้วย พ่อ-ลูกชาย คือ ครอบครัวของทองใบ-ทองทิว พ่อและลูกไม่ได้อาศัยอยู่ร่วมกันภายในบ้านเดียวกันแต่ไปมาหาสู่กันเสมอ

2) ครอบครัวแม่เลี้ยงลูกตามลำพังในละครโทรทัศน์เรื่องสวรรค์สร้าง สมาชิกในครัวเรือนประกอบด้วย แม่-ลูกชาย คือ ครอบครัวของคุณหญิงนาฬิกา-นักรบ อาศัยอยู่ร่วมกันในบ้านเดียวกัน และครอบครัวของนิมมาน-นักคิด ต่างอาศัยอยู่ร่วมกันในบ้านตนเอง

(1) ครอบครัวแม่เลี้ยงลูกตามลำพังในละครโทรทัศน์เรื่องโทร โศก สมาชิกในครัวเรือนประกอบด้วย แม่-ลูกสาว (ลูกบุญธรรม) คือ ครอบครัวของบานเย็น-ไทรงาม อาศัยอยู่ร่วมกันในบ้านเดียวกัน

(2) ครอบครัวที่เป็นญาติอยู่ร่วมกันในละครโทรทัศน์เรื่องกุหลาบไร้หนาม สมาชิกในครัวเรือนประกอบด้วย พี่สาว-น้องสาว-หลานชาย (หลานของอาสาวทั้ง 2 คน) คือ ครอบครัวของอาใหญ่-อาเล็ก-นัคตา อาศัยอยู่ร่วมกันในบ้านเดียวกัน

(3) ครอบครัวที่เป็นญาติอยู่ร่วมกันในละครโทรทัศน์เรื่องโทร โศก สมาชิกในครัวเรือนประกอบด้วย ปู่-หลานสาว คือ ครอบครัวของเจ้าคุณยงยศ ศฤงคารและดุจดาว (หลานสาวบุญธรรม) อาศัยอยู่ร่วมกันในบ้านเดียวกัน

(4) ครอบครัวที่มีการแต่งงานใหม่ในละครโทรทัศน์เรื่องตะวันขอแสง สมาชิกในครัวเรือนประกอบด้วย แม่-ลูกสาวบุญธรรมหรือลูกเลี้ยง-พ่อเลี้ยง คือ ครอบครัวของสาย-ตะวัน-ครัว อาศัยอยู่ร่วมกันในเรือกระแซง และประกอบด้วย พ่อ-แม่เลี้ยง-ลูกชาย 1 คน-ลูกสาว 3 คน-ป้าของตะวัน คือ ครอบครัวของท่านตัน-คุณใหญ่-นเรนทร์-พร้อมมิตร-จิตรใส-ตะวัน-พริ้มเพรา อาศัยอยู่ในบ้านเดียวกัน

3.1.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่เป็นผู้รับสารหรือผู้ชมละครโทรทัศน์

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร โดยพิจารณาจากหน่วยตัวอย่างที่เป็นครัวเรือน ซึ่งสมาชิกในครัวเรือนติดตามชมละครโทรทัศน์อย่างต่อเนื่อง/เป็นประจำหรือค่อนข้างต่อเนื่อง และสมาชิกในครัวเรือนที่มีรูปแบบครอบครัวในลักษณะแบบเดียวกันหรือใกล้เคียงกับที่ถูกรับรองมากในละครโทรทัศน์ มาจำแนกเป็นรูปแบบครอบครัวที่ทำการศึกษา เป็นครอบครัวที่สมบูรณ์ ได้แก่ ครอบครัวเดี่ยว ครอบครัวขยาย และครอบครัวที่ไม่สมบูรณ์ ได้แก่ ครอบครัวพ่อเลี้ยงลูกตามลำพัง ครอบครัวแม่เลี้ยงลูกตามลำพัง ครอบครัวแต่งงานใหม่ และครอบครัวญาติอยู่ร่วมกัน รูปแบบละ 3 ครัวเรือน ซึ่งได้คำตอบที่เพียงพอแก่การวิเคราะห์ โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-dept interview) ตามประเด็นที่ทำการศึกษาในแต่ละมิติของครอบครัว

โครงสร้างของครอบครัวกลุ่มตัวอย่าง

จากการศึกษาครอบครัวกลุ่มตัวอย่างที่เป็นครอบครัวที่สมบูรณ์และครอบครัวที่ไม่สมบูรณ์ มีลักษณะทางประชากร (โดยใส่ नाम सम्मति) ดังต่อไปนี้

โครงสร้างกลุ่มตัวอย่างครอบครัวที่สมบูรณ์ ได้แก่ กลุ่มตัวอย่างครอบครัวเดี่ยวและกลุ่มตัวอย่างครอบครัวขยาย ได้แก่

1) กลุ่มตัวอย่างครอบครัวเดี่ยว จำนวน 3 ครัวเรือน คือ

(1) ครอบครัว แม่ (แหวตา) อายุ 56 ปี-ลูกชาย (อิทธิพล) อายุ 24 ปี ประกอบด้วยสมาชิกรวม 3 คน คือ พ่อ แม่ และลูกชาย พ่อ อายุ 66 ปี ข้าราชการบำนาญ (แต่เกษียณของตนเอง) แม่มีอาชีพขายกาแฟอยู่ด้านล่างของคอนโดที่พักอาศัย และลูกชาย อายุ 24 ปี เพิ่งเรียนจบปริญญาตรี ยังไม่ทำงาน

(2) ครอบครัว แม่ (นารี) อายุ 47 ปี-ลูกสาว (วิภาดา) อายุ 24 ปี ประกอบด้วยสมาชิกรวม 3 คน คือ พ่อ แม่ และลูกสาว พ่อ อายุ 48 ปี อาชีพขับรถส่งของและขับรถให้เจ้านาย แม่ อายุ 47 ปี อาชีพเย็บผ้าอยู่ที่บ้าน และลูกสาว อายุ 24 ปี กำลังศึกษาอยู่ ทุกคนอาศัยในทาวน์เฮ้าส์ของญาติ

(3) ครอบครัว แม่ (กัลยา) อายุ 59 ปี-ลูกชาย (สุนัย)อายุ 33 ปี-ลูกสาว (สุนีย์)อายุ 23 ปี ประกอบด้วยสมาชิกรวม 6 คน คือ พ่อ อายุ 63 ปี แม่ อายุ 59 ปี ลูกชาย 2 คน คนโต อายุ 35 ปี แต่งงานและแยกครอบครัวไปแล้ว 1 คน ลูกชายอีก 1 คนเป็นเกย์ (สุนัย) อายุ 33 ปี และลูกสาว 2 คน อายุ 30 ปี และอายุ 23 ปี ครอบครัวทำธุรกิจอาร์ทเมนต์แบ่งให้เช่าและอาศัยเองด้วย

2) กลุ่มตัวอย่างครอบครัวขยาย จำนวน 3 ครัวเรือน คือ

(1) ครอบครัว ย่า (เง็ก) อายุ 84 ปี-แม่ (อรุณี)อายุ 43 ปี-ลูกสาว (อรุณวดี) อายุ 15 ปี ประกอบด้วยสมาชิกรวม 5 คน คือ ย่า อายุ 84 ปี เป็นอัมพฤกษ์ เดินไม่ได้ พ่อ อายุ 53 ปี อาชีพค้าขายอาหาร แม่ อายุ 43 ปี อาชีพค้าขายอาหาร ลูกชาย อายุ 24 ปี อาชีพพนักงานธนาคาร และลูกสาว อายุ 15 ปี เรียนชั้นมัธยม 4

(2) ครอบครัว พ่อ (ศุภหัตถ์) อายุ 52 ปี-ลูกสาว (โคมทอง)อายุ 20 ปี-น้ำผู้หญิง(สิริภา) อายุ 40 ปี ประกอบด้วยสมาชิกรวม 5 คน คือ ยาย อายุ 80 ปี ไม่ประกอบอาชีพ พ่อ อายุ 55 ปี พนักงานบริษัท แม่ อายุ 50 ปี แม่บ้าน น้ำสาว อายุ 40 ปี พนักงานบริษัท และหลาน อายุ 20 ปี นักศึกษา

(3) ครอบครัว ย่า (จุรี)อายุ 50 ปี-ป้าคนรอง (จามรี) อายุ 26 ปี-ป้าคนเล็ก (จรรยา) อายุ 23 ปี ประกอบด้วยสมาชิกรวม 8 คน คือ พ่อ(ปู่)อายุ 54 ปี ทำงานบริษัท แม่ (ย่า) อายุ 50 ปี เป็นแม่บ้าน (ลูกสาวคนโต อายุ 30 ปี แต่งงานแล้วและแยกครอบครัวออกไป) ลูกสาวคนรอง (ป้าคนรอง) อายุ 26 ปี ทำงานบริษัท ลูกชายคนถัดมาอายุ 24 ปี ทำงานบริษัท ลูกสาวคนเล็ก (ป้าคนเล็ก) อายุ 23 ปี รับจ้างขายเสื้อผ้า ลูกสะใภ้ อายุ 24 ปี ทำงานบ้าน หลานชาย อายุ 4 ปี และหลานสาว อายุ 2 ปี (ลูกของลูกชาย)

โครงสร้างกลุ่มตัวอย่างครอบครัวที่ไม่สมบูรณ์ ได้แก่ กลุ่มตัวอย่างครอบครัว พ่อเลี้ยงลูกตามลำพัง ครอบครัวแม่เลี้ยงลูกตามลำพัง ครอบครัวญาติอยู่ร่วมกัน และครอบครัวแต่งงานใหม่

1) กลุ่มตัวอย่างครอบครัวพ่อเลี้ยงลูกตามลำพัง จำนวน 3 ครัวเรือน คือ

(1) ครอบครัวพ่อ (ทัศนัย) อายุ 52 ปี-ลูกสาว (ทัศนีย์) 20 ปี ประกอบด้วยสมาชิก รวม 2 คน คือ พ่อ อายุ 52 ปีไม่ได้ประกอบอาชีพอะไร เพราะสุขภาพไม่แข็งแรง และลูกสาว 1 คน อายุ 20 ปี อาชีพนักศึกษาและทำงานพิเศษ อาศัยในบ้านทาวน์เฮ้าส์ 2 ชั้นของตนเอง พ่อหย่าร้างกับแม่เพราะมีปัญหาความ แม่ไปอยู่ต่างจังหวัดนำน้องสาวไปเลี้ยง 1 คน แต่แม่มยังส่งเสียเลี้ยงดูช่วยค่าเล่าเรียนลูกสาวที่อยู่กับพ่อบ้าง แม่แต่งงานใหม่แต่ไม่มีลูกกับสามีใหม่ หลายเดือนแม่กับน้องสาวมาพบลูกสาวคนโตเป็นครั้งคราว แม่มยังเป็นเพื่อนกับพ่อแม้ว่าปัจจุบันแม่มมีสามีใหม่แล้ว

(2) ครอบครัวพ่อ (การ์นต์) อายุ 43 ปี-ลูกสาว (กรกช) อายุ 10 ปี ประกอบด้วย พ่อ อายุ 43 ปี ลูกชายอายุ 15 ปี และลูกสาว อายุ 10 ปี กับภรรยาอยู่ด้วยกันโดยไม่ได้แต่งงาน ภรรยาอายุน้อยกว่าสิบปี สาเหตุที่ภรรยาตีจากเนื่องจากอีต้อดที่ไม่มีอิสระกับชีวิตครอบครัว คิดเที่ยว ตั้งท้อง โดยไม่ได้ตั้งใจ ครอบครัวอยู่ด้วยกัน 3 คน อาศัยในบ้านตึกแถวติดกับตึกแถวที่เป็นบ้านพ่อแม่ของพ่อและญาติ ๆ ประกอบด้วย พ่อ แม่ พี่ชาย น้องชาย และหลานอีกสามคน

(3) ครอบครัวพ่อ (ธงชัย) อายุ 45 ปี-ลูกสาว (ธาริณี) อายุ 23 ปี ประกอบด้วยสมาชิกรวม 3 คน คือ พ่ออาชีพรับราชการ ลูกสาว 2 คน อายุ 23 ปี และอายุ 18 ปี อาชีพนักศึกษา ลูกสาวคนแรกแม่ทิ้งไปตั้งแต่มัธยม 1 พ่อแต่งงานใหม่ครั้งที่ 2 ต่อมาหย่าร้างกันอีกเมื่อลูกสาวคนที่สองมีอายุ 7 ปี เพราะแม่ใช้เงินฟุ่มเฟือยจากติดการพนันและไปแต่งงานใหม่กับสามีที่ร่ำรวยกว่า

2) กลุ่มตัวอย่างครอบครัวแม่เลี้ยงลูกตามลำพัง จำนวน 3 ครัวเรือน คือ

(1) ครอบครัวแม่ (วาริ) อายุ 50 ปี-ลูกชาย (วุฒิชัย) อายุ 20 ปี ประกอบด้วยสมาชิก รวม 2 คน คือ แม่และลูกชาย แม่หย่าร้างกับพ่อตั้งแต่ลูกชาย อายุ 10 ปี พ่อแต่งงานใหม่ แม่ทำงานขายของหาเงินค่าใช้จ่ายในบ้าน แต่พอยังส่งเสียค่าเรียนค่าใช้จ่ายของลูก ส่วนลูกเรียนและช่วยแม่ทำงานในหน้าที่ของตัวเอง คือ ช่วยแม่เก็บร้านทุกวัน และช่วยดูแลยาย

(2) ครอบครัวแม่ (พิไล) อายุ 52 ปี-ลูกชาย (พงศกร) อายุ 26 ปี ประกอบด้วยสมาชิก 2 คน คือ แม่และลูกชาย พ่อได้เสียชีวิตด้วยอุบัติเหตุทางรถยนต์มา 3 ปีแล้ว ปัจจุบันแม่ทำหน้าที่ดูแลบ้าน ส่วนลูกชายทำงานเลี้ยงดูแม่

(3) ครอบครัวแม่ (ลีดา) อายุ 58 ปี-ลูกชาย (วิทยา) อายุ 27 ปี ประกอบด้วยสมาชิก รวม 4 คน คือ แม่ อายุ 58 ปี อาชีพค้าขาย ลูกชายคนโต อายุ 27 ปี อาชีพพนักงานธนาคาร ลูกชายคนกลาง อายุ 26 ปี อาชีพค้าขาย และลูกสาวคนเล็ก อายุ 24 ปี ยังเรียนไม่จบ ยังไม่ทำงาน แม่หย่าร้างกับพ่อ 24 ปี เนื่องจากพ่อเจ้าชู้และไปมีครอบครัวใหม่ ด้วยความที่ตองหาเงินคนเดียวจึงจำเป็นต้องจ้างพี่เลี้ยงดูแลลูก ไปรับไปส่งก็ต้องใช้รถโรงเรียน ไม่มีเวลาสอนการบ้านลูก ต้องให้ลูกเรียนพิเศษ ลูก ๆ ตอนเล็ก ๆ เรียนดีทุกคน พ่อเริ่มโตก็เริ่มไปตามทางของตัวเอง แม่ทำการค้าหาเงินคนเดียว

ต่อมาขาดทุน ช่วงนั้นกิจการไม่ดีลำบาก ลูกชายคนโตเริ่มทำงานเป็นนักร้อง ตั้งแต่ อายุ 17 ปี จบปริญญาตรี อายุ 26 ปี ปัจจุบันทำงานธนาคาร น้องชายคนกลาง เรียนชั้นจบมัธยม 6 มีครอบครัวเร็ว ปัจจุบันทำงานกับภรรยาค้าขายสืบทอดกิจการขายบะหมี่จากแม่ คุณแม่ครอบครัวตัวเอง น้องสาวคนเล็กไม่เรียนหนังสือ เรียนชั้นจบมัธยมปีที่ 3 ปัจจุบันไม่มีงานทำ ไม่ยอมเรียน ชอบเที่ยว คิ้มเหล้า ดิดเพื่อน ลูกทุกคนเพิ่งรู้จักกับพ่อตอนโต ไม่ได้ผูกพันกับพ่อมากนัก

3) กลุ่มตัวอย่างครอบครัวญาติอยู่ร่วมกัน จำนวน 3 ครัวเรือน คือ

(1) ครอบครัวป่าคนโต (วิภา) อายุ 55 ปี-ป่าสะเกี (รัตนา) อายุ 50 ปี หลานชาย (ปัญญา) อายุ 26 ปี ประกอบด้วยสมาชิกรวม 9 คน คือ ตนเอง น้องชาย 2 คน น้องสาว 1 คน น้องสะเกี 1 คน และหลาน 4 คน เป็นครอบครัวคนจีน หัวหน้าครอบครัว คือ ป่าคนโต มีกิจการผลไม้ดองและให้เช่าห้องพักที่สืบทอดมรดกมาจากแม่(ย่า) อยู่ในตึกแถวหลังใหญ่อยู่ร่วมกัน น้องชาย 2 คนช่วยดูแลกิจการ น้องสาวไม่ได้ทำอะไรมาก น้องสะเกีช่วยดูแลบ้าน ส่วนหลาน ๆ บางคนทำงานแล้ว บางคนยังเรียนอยู่

(2) ครอบครัวอาผู้หญิง (ชุตีมา) อายุ 51 ปี-หลานชาย (ศรันย์) อายุ 26 ปี ประกอบด้วยสมาชิกรวม 3 คน คือ อาผู้หญิง อายุ 51 ปี อาชีพพนักงานบริษัท อาเขย อายุ 50 ปี อาชีพรับราชการ และหลานชาย อายุ 26 ปี อาชีพรับราชการ อาทั้งสองไม่มีบุตรจึงเลี้ยงหลานเหมือนลูกชาย หลานชายมาอยู่กับอาทั้งสองตั้งแต่เด็กมาเรียนหนังสือจนทำงาน

(3) ครอบครัวยาย (อวบ) อายุ 72 ปี-ลุงเขย (ทศพล) อายุ 52 ปี-หลานชาย (วิกรม) อายุ 22 ปี ประกอบด้วยสมาชิกรวม 5 คน คือ ยาย ลุงเขย ป้า น้ำ และหลาน ยาย อายุ 72 ปี ไม่ได้ประกอบอาชีพ ลุงเขย อายุ 52 ปี อาชีพขับรถรับจ้าง ป้า อายุ 50 ปี อาชีพขายของชำ น้ำสาว อายุ 36 ปี อาชีพพนักงานบริษัท และหลานชาย อายุ 22 ปี อาชีพนักศึกษา

4) กลุ่มตัวอย่างครอบครัวแต่งงานใหม่ จำนวน 3 ครัวเรือน คือ

(1) ครอบครัวพ่อ (วิริยะ) อายุ 54 ปีและลูกสาว (ชไมพร) อายุ 24 ปี ประกอบด้วยสมาชิกรวม 5 คน คือ พ่อ อายุ 54 ปี ภรรยา(แม่เลี้ยงคนท้ายสุด ภรรยาคนที่ 5) อายุ 24 ปี และลูกชายคนเล็ก อายุ 3 ปี ลูกสาวคนโต อายุ 24 ปี และลูกชายคนรองของภรรยาคนแรก อายุ 20 ปี พ่อและแม่เลี้ยงทำธุรกิจค้าไม้หอมร่วมกัน ลูกสาวคนโตเพิ่งเรียนจบปริญญาตรีเริ่มช่วยธุรกิจของพ่อ ลูกชายคนรองยังเรียนมหาวิทยาลัยปีที่ 2 โดยพ่อมีบทบาทในเรื่องของการหาเลี้ยงครอบครัว และค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ทั้งของลูก ๆ และในบ้าน

(2) ครอบครัวสามี (ณัฐ) อายุ 34 ปี-ภรรยา (ยาใจ) อายุ 23 ปี ประกอบด้วยสมาชิกรวม 5 คน คือ สามีหัวหน้าครอบครัว อายุ 34 ปี อาชีพค้าขายโทรศัพท์มือถือที่บ้าน ภรรยา อายุ 23 ปี อาชีพงานบ้าน มีลูก 5 คนประกอบด้วย ลูกชายคนโตอายุ 10 ปี ลูกสาวอายุ 9 ปี ลูกสาวอายุ 7 ปี ทั้ง

สามคนเป็นลูกติดของสามี ลูกติดภรรยา คือ ลูกสาวอายุ 4 ปี และสามีภรรยามีลูกชายด้วยกัน อายุ 1 ปี พ่อมีบทบาททำงานหาเลี้ยงครอบครัว แม่เลี้ยงจะมีบทบาทในเรื่องของการดูแลเรื่องใช้จ่ายในบ้าน ทำงานบ้าน ส่วนลูก ๆ มีหน้าที่เรียนหนังสือ

(3) ครอบครัวสามี (ภรรยา) อายุ 36 ปี-ภรรยา (มณี) อายุ 34 ปี ประกอบด้วยสมาชิกรวม 3 คน คือ สามีหัวหน้าครอบครัว มีอาชีพธุรกิจขับรถรับจ้าง ลูกชาย อายุ 15 ปี (ลูกของภรรยาเก่า) กำลังศึกษาอยู่ชั้นม.3 และภรรยา มีอาชีพเย็บผ้า (มีลูกกับสามีเก่า 2 คน ลูกชายคนโตอายุ 15 ปี ลูกสาวคนที่ 2 อายุ 14 ปี ปู่ย่ารับไปเลี้ยงตั้งแต่เด็ก) ส่วนมากสามีรับผิดชอบดูแลค่าใช้จ่ายในบ้านและการศึกษาของลูกชาย

3.2 เครื่องมือและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

สำหรับเครื่องมือและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลแบ่งได้ 2 ประเภท ได้แก่ เครื่องมือและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เป็นตัวบท และเครื่องมือและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ชมละครโทรทัศน์ มีรายละเอียดดังนี้

3.2.1 เครื่องมือและวิธีการการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เป็นตัวบท (Text)

1) เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูล ได้จากแหล่งข้อมูลที่ทำการศึกษาจากผังรายการการออกอากาศละครโทรทัศน์ไทยของสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบก ช่อง 7 และทางสถานีโทรทัศน์ ช่อง 3 อ.ส.ม.ท. ในช่วงไพรม์ไทม์ (prime time) ของทุกวัน ตั้งแต่เดือนมกราคม-กันยายน 2553 จากเนื้อเรื่องย่อทางอินเทอร์เน็ตและจากนิตยสารละครโทรทัศน์ รวมจำนวน 40 เรื่อง และวีดิทัศน์ละครโทรทัศน์ที่ทำการวิเคราะห์เนื้อหา จำนวน 4 เรื่อง ได้แก่ เรื่องตะวันขอแสง สวรรค์สร้าง ไทรโศก และกุหลาบไร้หนาม

2) วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอนการเก็บรวบรวมดังนี้

ทำการศึกษาเนื้อเรื่องย่อทางอินเทอร์เน็ตและจากนิตยสารละครโทรทัศน์ จำนวนรวม 40 เรื่อง โดยการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นของลักษณะครอบครัวที่มีรูปแบบแตกต่างกัน และคัดเลือกรูปแบบครอบครัวที่พบมากในละครโทรทัศน์มาทำการวิเคราะห์จำแนกรูปแบบครอบครัวได้จำนวน 6 รูปแบบ ได้แก่ ครอบครัวเดี่ยว ครอบครัวขยาย ครอบครัวพ่อเลี้ยงลูกตามลำพัง ครอบครัวแม่เลี้ยงลูกตามลำพัง ครอบครัวแต่งงานใหม่ และครอบครัวญาติอยู่ร่วมกัน

ทำการคัดเลือกละครโทรทัศน์ที่มีโครงเรื่องที่เกี่ยวกับครอบครัวที่มีรูปแบบแตกต่างกันใน 6 รูปแบบจากการสำรวจเบื้องต้น ซึ่งได้ละครโทรทัศน์ที่ทำการศึกษารวมจำนวนทั้งหมด 4 เรื่อง ได้แก่ เรื่องตะวันขอแสง สวรรค์สร้าง ไทรโศก และกุหลาบไร้หนาม

จากนั้นทำการศึกษาจากแหล่งข้อมูลที่เป็นวิดิทัศน์เพื่อวิเคราะห์เนื้อหาละครโทรทัศน์ที่เกี่ยวกับรูปแบบครอบครัวที่มีอยู่ในละครโทรทัศน์ทั้ง 4 เรื่องดังกล่าว

สำหรับประเด็นที่ทำการวิเคราะห์เนื้อหาถึงภาพครอบครัวที่ถูกสะท้อนและการประกอบสร้างความเป็นจริงเกี่ยวกับครอบครัวในละครโทรทัศน์ ตามลักษณะที่เกี่ยวกับโครงสร้างและหน้าที่ของครอบครัว ได้แก่

(1) รูปแบบครอบครัว หมายถึง ประเภทของครอบครัวที่จำแนกโดยใช้เกณฑ์ของวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากสำรวจเบื้องต้นในรูปแบบครอบครัวที่พบมากและถูกนำเสนอในละครโทรทัศน์ของช่วงเวลาทำการวิจัย จำแนกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

ครอบครัวที่สมบูรณ์ หมายถึง ครอบครัวมีรูปแบบที่เป็นไปตามกระแสหลักของสังคม ได้แก่ ครอบครัวเดี่ยวและครอบครัวขยาย

ครอบครัวที่ไม่สมบูรณ์ หมายถึง ครอบครัวที่อยู่นอกเหนือกระแสหลักของสังคมหรือเป็นครอบครัวพิเศษในรูปแบบอื่น ๆ ที่เคยผ่านการแตกแยก ได้แก่ ครอบครัวพ่อ/แม่เลี้ยงลูกตามลำพัง ครอบครัวแต่งงานใหม่ และครอบครัวญาติอยู่ร่วมกัน

(2) สภาพครอบครัว หมายถึง สภาพเศรษฐกิจและสภาพความสัมพันธ์ของครอบครัวตามความเป็นอยู่และการใช้ชีวิตของครอบครัวที่สมบูรณ์และครอบครัวที่ไม่สมบูรณ์ในละครโทรทัศน์

สภาพเศรษฐกิจของครอบครัว หมายถึง ลักษณะฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว โดยพิจารณาจากรายได้หรือทรัพย์สินของครอบครัว ยศศักดิ์หรือตำแหน่งงานอาชีพหลักของครอบครัวหรือหัวหน้าครอบครัว การมีบริวาร และองค์วัตถุของครอบครัว เช่น บ้านที่อาศัย การตกแต่งบ้าน สิ่งอำนวยความสะดวก ยานพาหนะ เป็นต้น

สภาพความสัมพันธ์ของครอบครัว หมายถึง ลักษณะความอบอุ่นหรือความไม่อบอุ่นของสมาชิกในครอบครัว โดยพิจารณาจากการสื่อสารระหว่างสมาชิกในการแสดงความรัก ความเข้าใจต่อกัน การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การประพฤติปฏิบัติต่อกัน การทำกิจกรรมร่วมกัน และปัญหาที่พบจากภาพของครอบครัวผ่านละครโทรทัศน์หรือการเกิดความขัดแย้งระหว่างสมาชิกในครอบครัว เช่น ระหว่างสามี – ภรรยา ระหว่างพ่อแม่/ผู้ใหญ่ – ลูก/เด็ก และหรือระหว่างเครือญาติ/พี่น้อง รวมถึงความสัมพันธ์ในเชิงอำนาจที่สมาชิกคนใดคนหนึ่งสามารถควบคุมหรือแสดงอิทธิพลต่อพฤติกรรมของสมาชิกอื่น ๆ ในครอบครัว และมีอำนาจในการให้คำแนะนำแก่สมาชิกในครอบครัว

(3) ค่านิยมของครอบครัว หมายถึง กรอบหรือแบบแผนความสัมพันธ์ที่เป็นมาตรฐานการประพฤติปฏิบัติของสมาชิกในครอบครัว ที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรม มีผลต่อการตัดสินใจและการ

กระทำของสมาชิกในครอบครัว ค่านิยมของครอบครัวที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ ได้แก่ ค่านิยมของสามี-ภรรยา ค่านิยมของพ่อแม่/ผู้ใหญ่-ลูก/เด็ก และค่านิยมของพี่-น้อง

(4) หน้าที่ของครอบครัว หมายถึง พฤติกรรมหรือการกระทำของสมาชิกแต่ละคนในครอบครัวตามสถานภาพของบุคคลในครอบครัวที่ต้องมีความรับผิดชอบตามภาระหน้าที่ต่อครอบครัว ประกอบด้วยหน้าที่ 3 ด้าน คือ (4.1) หน้าที่ด้านการสร้างลักษณะทางสังคม ได้แก่ หน้าที่ในการสืบต่อสังคมของมนุษย์ หน้าที่ในการอบรม หน้าที่ในการให้สถานภาพ และหน้าที่ทางชีววิทยาหรือหน้าที่ทางสืบทอดเผ่าพันธุ์ (4.2) หน้าที่ด้านความเป็นอยู่ที่ดี ได้แก่ หน้าที่เชิงเศรษฐกิจ และหน้าที่การให้ความรู้และการศึกษา และ (4.3) หน้าที่ส่งเสริมด้านอารมณ์ ได้แก่ หน้าที่การให้ความรัก หน้าที่ทางศาสนา และหน้าที่ทางนันทนาการ

3.2.2 เครื่องมือและวิธีการการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ชมละครโทรทัศน์

1) เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูลจากผู้ชมละครโทรทัศน์ คือ คำถามแบบกึ่งมีโครงสร้างในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview)

2) วิธีการการเก็บรวบรวมข้อมูล ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร โดยพิจารณาจากสมาชิกในครัวเรือนผู้ที่ติดตามชมละครโทรทัศน์อย่างต่อเนื่อง/เป็นประจำ หรือค่อนข้างต่อเนื่อง เป็นสมาชิกในครัวเรือนที่มีรูปแบบครอบครัวในลักษณะแบบเดียวกันกับที่ถูกนำเสนอมากในละครโทรทัศน์ จำแนกเป็นครอบครัวเดี่ยว ครอบครัวชาย ครอบครัวที่พ่อเลี้ยงลูกตามลำพัง ครอบครัวที่แม่เลี้ยงลูกตามลำพัง ครอบครัวที่มีการแต่งงานใหม่ และครอบครัวที่เป็นญาติอยู่ร่วมกัน รวมทั้งหมด 6 รูปแบบ ๆ ละ 3 ครอบครัว มาเป็นกลุ่มตัวอย่างจากการพิจารณาถึงครอบครัวที่ลักษณะใกล้เคียงกันและได้ผลการศึกษาที่เพียงพอสำหรับการตอบโจทย์การวิจัยได้

ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูล (กลุ่มตัวอย่าง) ด้วยการสัมภาษณ์ตามประเด็นที่ศึกษา โดยมีขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนแรก ผู้วิจัยสร้างคุ้นเคยเป็นกันเองกับกลุ่มตัวอย่างแต่ละรูปแบบครอบครัวก่อน และบอกจุดมุ่งหมายของการสัมภาษณ์

ขั้นตอนที่สอง ก่อนเริ่มการการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ตามประเด็นที่ต้องการศึกษา ผู้วิจัยได้จัดประเด็นการสนทนากลุ่มด้วยภาพประกอบละครในนิตยสารละครโทรทัศน์ และเล่าเนื้อเรื่องย่อละครโทรทัศน์ที่ทำการศึกษาเกี่ยวกับประเด็นที่ต้องการทำการศึกษาพอสังเขป เพื่อทำให้กลุ่มผู้ให้ข้อมูลแต่ละกลุ่มเกิดความระลึกได้ถึงตัวอย่างภาพครอบครัวที่ปรากฏในละครโทรทัศน์ โดยนำละครโทรทัศน์ที่ศึกษาทั้ง 4 เรื่อง ได้แก่ เรื่องตะวันยอแสง สวรรค์สร้าง ไทรโศก และกุหลาบไร้หนาม เป็นเครื่องมือในเล่าเรื่องและให้รูปภาพประกอบที่เกี่ยวกับละครโทรทัศน์

เหล่านั้น จากนั้นขออนุญาตให้ผู้บันทึกข้อมูลทำการบันทึกเสียงและการจดบันทึกข้อมูลการสัมภาษณ์ เพื่อนำข้อมูลจากการสนทนากลุ่มมาถอดข้อความจากการบันทึกเสียงและข้อมูลในแบบบันทึกมารวบรวมและเรียบเรียงในภายหลัง

ขั้นตอนที่สาม ทำการสัมภาษณ์สมาชิกในครัวเรือนเกี่ยวกับภาพของครอบครัวในละครโทรทัศน์ทั้ง 4 เรื่องดังกล่าว ที่มีลักษณะเดียวกันหรือใกล้เคียงกับรูปแบบครอบครัวของครัวเรือนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งแนวคำถามกว้าง ๆ มีต่อไปนี้

1) ครอบครัวแต่ละรูปแบบมีสมาชิกในครัวเรือนที่มีลักษณะทางประชากรศาสตร์ (เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ สถานภาพสมรส) เป็นอย่างไร

2) ภาพของครอบครัวแต่ละรูปแบบมีสภาพครอบครัวที่แสดงถึงฐานะทางเศรษฐกิจ และสังคมของครอบครัว ได้แก่ ลักษณะบ้านเรือน เครื่องมือเครื่องใช้ เครื่องประดับบ้าน สิ่งอำนวยความสะดวก ยานพาหนะ เป็นอย่างไร

3) ภาพครอบครัวแต่ละรูปแบบมีสภาพครอบครัวที่แสดงถึงความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัวเป็นอย่างไร รวมถึงการใช้อำนาจในครอบครัว ปัญหาหรือความขัดแย้งและการแก้ปัญหาของครอบครัว

4) ภาพครอบครัวแต่ละรูปแบบมีค่านิยมของครอบครัวที่เป็นความสัมพันธ์ตามแบบแผนการประพฤติปฏิบัติต่อกันของสมาชิกในครอบครัวในลักษณะอย่างไร ได้แก่ ค่านิยมของสามี-ภรรยา ค่านิยมของพ่อแม่/ผู้ใหญ่-ลูก/เด็ก และค่านิยมของพี่น้อง

5) ภาพครอบครัวแต่ละรูปแบบมีพฤติกรรมที่แสดงการทำหน้าที่อย่างไร ในด้านหน้าที่ด้านการสร้างลักษณะทางสังคม หน้าที่ด้านความเป็นอยู่ที่ดี และหน้าที่ส่งเสริมด้านอารมณ์

ส่วนรายละเอียดประเด็นที่ทำศึกษา คือ การรับรู้ความหมายและการถอดรหัสภาพครอบครัวในละครโทรทัศน์ของกลุ่มตัวอย่างว่า มีการถอดรหัสความหมายเกี่ยวกับครอบครัวไปในทิศทางใดจาก 3 รูปแบบตามแนวคิดของ Stuart Hall ได้แก่ การถอดรหัสความหมายแบบสอดคล้อง (preferred reading) คือ ละครโทรทัศน์ได้สะท้อนภาพครอบครัวตรงกับชีวิตครอบครัวจริง การถอดรหัสความหมายแบบขัดแย้ง (oppositional reading) คือ ละครโทรทัศน์ไม่สะท้อนตรงกับชีวิตครอบครัวจริงและมีการบิดเบือนจากชีวิตจริงของครอบครัวหรือมีการประกอบสร้างทางสังคม หรือการถอดรหัสความหมายแบบต่อรอง (negotiated reading) คือ ละครโทรทัศน์มีการสะท้อนร่วมกับการประกอบสร้างทางสังคม คือ มีร่องรอยของครอบครัวในชีวิตจริงอยู่แต่ไม่ทั้งหมดจากประสบการณ์ตรงและประสบการณ์อ้อมที่กลุ่มตัวอย่างได้รับรู้และตีความหมายครอบครัวที่ละครโทรทัศน์เข้ารหัสไว้หรือไม่ อย่างไร และทำไมจึงเป็นเช่นนั้น โดยผู้วิจัยขอให้กลุ่มตัวอย่างพิจารณา

ถึงลักษณะครอบครัวของตนกับลักษณะครอบครัวในละครโทรทัศน์ที่กลุ่มตัวอย่างได้รับรู้ ซึ่งที่เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างแต่ละประเด็นตามลำดับดังต่อไปนี้

1) การถอดรหัสความหมายทางความสัมพันธ์ด้านต่าง ๆ ของครอบครัว ได้แก่

(1) การถอดรหัสความหมายทางด้านรูปแบบครอบครัว ได้ทำศึกษาจากรูปแบบครอบครัวที่พบมากและถูกเน้นการนำเสนอในละครโทรทัศน์ในช่วงเวลาที่ทำการวิจัย จำแนกเป็น 2 ประเภท คือ ครอบครัวที่สมบูรณ์ ได้แก่ ครอบครัวเดี่ยว และครอบครัวขยาย และครอบครัวที่ไม่สมบูรณ์ ได้แก่ ครอบครัวพ่อเลี้ยงลูกตามลำพัง ครอบครัวแม่เลี้ยงลูกตามลำพัง ครอบครัวแต่งงานใหม่ และครอบครัวญาติอยู่ร่วมกัน

(2) การถอดรหัสความหมายด้านสภาพของครอบครัว เกี่ยวกับสภาพเศรษฐกิจของครอบครัวและสภาพความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัวแต่ละประเภท

การถอดรหัสความหมายสภาพเศรษฐกิจของครอบครัว ในเรื่องความเป็นอยู่และองค์วัสดุส่วนที่เป็นรูปธรรมซึ่งจับต้องได้ เช่น ลักษณะบ้านเรือน เครื่องมือเครื่องใช้ เครื่องประดับบ้าน สิ่งอำนวยความสะดวก ยานพาหนะ เป็นต้น ซึ่งแสดงถึงฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว

การถอดรหัสความหมายสภาพความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัว พิจารณาจากการนำเสนอครอบครัวในละครโทรทัศน์ที่แสดงลักษณะว่าเป็น “ภาพของครอบครัวที่อบอุ่น” หรือ “ภาพของครอบครัวที่ไม่อบอุ่น” ที่เกี่ยวข้องกับบรรยากาศในครอบครัว อำนาจที่มีอิทธิพลต่อสมาชิกในครอบครัว ปัญหาที่พบจากภาพของครอบครัวผ่านละครโทรทัศน์หรือการเกิดความขัดแย้งระหว่างสมาชิกในครอบครัว เช่น ระหว่างสามี – ภรรยา ระหว่างพ่อแม่ – ลูก และหรือระหว่างเครือญาติ/พี่น้อง และการแก้ปัญหาของครอบครัว

(3) การถอดรหัสความหมายทางด้านค่านิยมของครอบครัว พิจารณาจากกรอบหรือแบบแผนความสัมพันธ์ที่เป็นมาตรฐานการประพฤติปฏิบัติของสมาชิกในครอบครัวที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมหรือมีผลต่อการตัดสินใจและการกระทำของสมาชิกในครอบครัว ซึ่งค่านิยมของครอบครัวที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ ได้แก่ ค่านิยมของสามี-ภรรยา ค่านิยมของพ่อแม่/ผู้ใหญ่-ลูก/เด็ก และค่านิยมของพี่น้อง

(4) การถอดรหัสความหมายด้านหน้าที่ของครอบครัว พิจารณาจากพฤติกรรมของสมาชิกแต่ละคนในครอบครัวตามสถานภาพของบุคคลในครอบครัวที่ต้องมีความรับผิดชอบตามภาระหน้าที่ต่อครอบครัว และมีอิทธิพลต่อสมาชิกอื่น ๆ ของครอบครัวเดียวกัน ในครอบครัวที่สมบูรณ์และครอบครัวที่ไม่สมบูรณ์ ประกอบด้วยหน้าที่ 3 ด้าน คือ (4.1) หน้าที่ด้านการสร้างลักษณะทางสังคม ได้แก่ หน้าที่ในการสืบต่อสังคมของมนุษย์ หน้าที่ในการอบรม หน้าที่ในการให้

สถานภาพ และหน้าที่ทางชีววิทยาหรือหน้าที่ทางสืบทอดเผ่าพันธุ์ (4.2) หน้าที่ด้านความเป็นอยู่ที่ดี ได้แก่ หน้าที่เชิงเศรษฐกิจและหน้าที่การให้ความรู้และการศึกษา และ(4.3) หน้าที่ส่งเสริมด้านอารมณ์ ได้แก่ หน้าที่การให้ความรัก หน้าที่ทางศาสนาและหน้าที่ทางนันทนาการ

3.3 การตรวจสอบข้อมูล

ในการตรวจสอบข้อมูลและยืนยันความถูกต้องของข้อมูลใช้การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (triangulation) ได้แก่

3.3.1 การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล จากข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์เนื้อหาละครโทรทัศน์ทั้ง 4 เรื่องในวิดิทัศน์ที่มีรูปแบบครอบครัวที่ต่างกัน และข้อมูลที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างที่มีรูปแบบครอบครัวแตกต่างกัน ตามรูปแบบครอบครัวที่นำเสนอในละครโทรทัศน์

3.3.2 การตรวจสอบสามเส้าด้วยวิธีการรวบรวมข้อมูล คือ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากหลายวิธี ทั้งการวิเคราะห์ตัวบทและการสัมภาษณ์เชิงลึกครอบครัวกลุ่มตัวอย่าง

3.3.3 การตรวจสอบสามเส้าด้านเกณฑ์ ในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลในหลายเกณฑ์ จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลซึ่งเป็นผู้ชมละครโทรทัศน์อย่างต่อเนื่องหรือค่อนข้างต่อเนื่อง ที่มีความแตกต่างด้านรูปแบบครอบครัว

3.3.4 การตรวจสอบสามเส้าด้วยวิธีการใช้ทฤษฎีหลายมุมมองตรวจสอบซึ่งกันและกัน เพื่อศึกษาการสะท้อนและการประกอบสร้างความเป็นจริงเกี่ยวกับครอบครัวในละครโทรทัศน์ที่มีรูปแบบแตกต่างกัน ในการถอดรหัสความหมาย “ครอบครัว” ของกลุ่มตัวอย่างในหลายลักษณะ ตามที่ละครโทรทัศน์ได้เข้ารหัสความหมายไว้

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยแบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 2 ส่วนคือ

3.4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลจากตัวบท (text) ของละครโทรทัศน์ทั้ง 4 เรื่อง คือ เรื่องตะวันขอแสงสวรรค์สร้าง ไทร โศก และกุหลาบไร้หนาม โดยทำการวิเคราะห์ภาพครอบครัวจากแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับครอบครัว กระบวนการเกิดภาพสะท้อน กระบวนการสร้างภาพตัวแทน ซึ่งประเด็นหรือตัวแปรที่ศึกษาทำการวิเคราะห์เนื้อหาถึง “การสะท้อนและการประกอบสร้างความเป็นจริงเกี่ยวกับครอบครัวในละครโทรทัศน์” ได้แก่

1) รูปแบบครอบครัว วิเคราะห์จากประเภทของครอบครัวที่จำแนกโดยใช้เกณฑ์ของวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากสำรวจเบื้องต้นในรูปแบบครอบครัวที่พบมาก และถูกนำเสนอในละครโทรทัศน์ของช่วงเวลาที่ทำการวิจัย จำแนกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

ครอบครัวที่สมบูรณ์ หมายถึง ครอบครัวที่เป็นไปตามบรรทัดฐานครอบครัวของสังคม ได้แก่ ครอบครัวเดี่ยวและครอบครัวขยาย

ครอบครัวที่ไม่สมบูรณ์ หมายถึง ครอบครัวที่อยู่นอกเหนือบรรทัดฐานครอบครัวของสังคมหรือเป็นครอบครัวพิเศษในรูปแบบอื่น ๆ ได้แก่ ครอบครัวพ่อ/แม่เลี้ยงลูกตามลำพัง ครอบครัวแต่งงานใหม่ และครอบครัวญาติอยู่ร่วมกัน

2) สภาพครอบครัว วิเคราะห์จากสภาพเศรษฐกิจและสภาพความสัมพันธ์ของครอบครัวตามความเป็นอยู่และการใช้ชีวิตของครอบครัวที่สมบูรณ์และครอบครัวที่ไม่สมบูรณ์ในละครโทรทัศน์

สภาพเศรษฐกิจ หมายถึง ลักษณะฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว โดยพิจารณาจากรายได้หรือทรัพย์สินของครอบครัว ยศศักดิ์หรือตำแหน่งงาน อาชีพหลักของครอบครัว หรือหัวหน้าครอบครัว การมีบริวาร และองค์วัตถุของครอบครัว เช่น บ้านที่อาศัย การตกแต่งบ้าน สิ่งอำนวยความสะดวก ยานพาหนะ เป็นต้น

สภาพความสัมพันธ์ของครอบครัว หมายถึง ลักษณะความอบอุ่นหรือความไม่อบอุ่นของสมาชิกในครอบครัว โดยพิจารณาจากการสื่อสารระหว่างสมาชิกในการแสดงความรัก ความเข้าใจต่อกัน การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การประพฤติดปฏิบัติต่อกัน และการทำกิจกรรมร่วมกัน รวมถึงความสัมพันธ์ในเชิงอำนาจที่สมาชิกคนใดคนหนึ่งสามารถควบคุมหรือแสดงอิทธิพลต่อพฤติกรรมของสมาชิกอื่น ๆ ในครอบครัวและมีอำนาจในการให้คุณให้โทษแก่สมาชิกในครอบครัว ปัญหาที่พบจากภาพของครอบครัวผ่านละครโทรทัศน์หรือการเกิดความขัดแย้งระหว่างสมาชิกในครอบครัว เช่น ระหว่างสามี – ภรรยา ระหว่างพ่อแม่/ผู้ใหญ่ – ลูก/เด็ก และระหว่างเครือญาติ/พี่น้อง รวมทั้งปัญหาและการแก้ปัญหาของครอบครัว

3) ค่านิยมของครอบครัว วิเคราะห์จากกรอบหรือแบบแผนความสัมพันธ์ที่เป็นมาตรฐานการประพฤติดปฏิบัติของสมาชิกในครอบครัว ที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรม มีผลต่อการตัดสินใจและการกระทำของสมาชิกในครอบครัว ค่านิยมของครอบครัวที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ ได้แก่ ค่านิยมของสามี-ภรรยา ค่านิยมของพ่อ-แม่-ลูก ค่านิยมของเด็ก-ผู้ใหญ่ และค่านิยมของพี่-น้อง

4) หน้าที่ของครอบครัว วิเคราะห์จากพฤติกรรมของสมาชิกแต่ละคนในครอบครัวตามสถานภาพของบุคคลในครอบครัวที่ต้องมีความรับผิดชอบตามภาระหน้าที่ต่อครอบครัว และมีอิทธิพลต่อสมาชิกอื่น ๆ ในครอบครัวเดียวกัน ได้แก่ หน้าที่ด้านการสร้างลักษณะทางสังคม หน้าที่ด้านความเป็นอยู่ที่ดี และหน้าที่ส่งเสริมด้านอารมณ์

โดยใช้แนวคิดเรื่องการประกอบสร้างทางสังคมและแนวคิดภาพสะท้อนและการประกอบสร้างความเป็นจริงทางสังคมหรือภาพตัวตนของอัลเฟรด ชูทซ์ (Alfred Schutz) มาเป็น

เกณฑ์ในการวิเคราะห์ระดับการสะท้อนและการประกอบสร้างภาพครอบครัว ที่ละครโทรทัศน์ได้แสดงถึงชีวิตครอบครัวในสังคมจริง 3 ลักษณะ เป็นเกณฑ์วิเคราะห์ในประเด็นเกี่ยวกับการเข้ารหัสความหมายของละครโทรทัศน์ ได้แก่

- 1) ละครโทรทัศน์เข้ารหัสความหมายที่สะท้อนภาพครอบครัวตรงกับชีวิตครอบครัวจริง
- 2) ละครโทรทัศน์เข้ารหัสความหมายที่ไม่สะท้อนตรงกับชีวิตครอบครัวจริงและมีการบิดเบือนจากชีวิตจริงของครอบครัวหรือมีการประกอบสร้างทางสังคม
- 3) ละครโทรทัศน์เข้ารหัสความหมายที่มีการสะท้อนร่วมกับการประกอบสร้างทางสังคม คือ มีร่องรอยของครอบครัวในชีวิตจริงอยู่แต่ไม่ทั้งหมด

3.4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูล โดยจำแนกการวิเคราะห์ข้อมูลตามการรับรู้ความหมายและการถอดรหัสภาพครอบครัวในละครโทรทัศน์ของกลุ่มตัวอย่างว่า มีการถอดรหัสความหมายประเด็นเกี่ยวกับครอบครัวตามการเข้ารหัสของละครโทรทัศน์ใน 4 ลักษณะตามโครงสร้างและหน้าที่ของครอบครัว คือ รูปแบบครอบครัว สภาพครอบครัว ค่านิยมของครอบครัว และหน้าที่ของครอบครัว ตามการวิเคราะห์ที่ดับผ่านละครโทรทัศน์ไปในทิศทางใด ทั้งจากประสบการณ์ตรงและประสบการณ์อ้อมที่กลุ่มตัวอย่างได้รับรู้ และให้ความหมายครอบครัวที่ละครโทรทัศน์เข้ารหัสไว้หรือไม่ อย่างไร และทำไมจึงเป็นเช่นนั้น โดยใช้แนวคิดเรื่องการเข้ารหัส-ถอดรหัส (encoding / decoding) ของ สจวร์ต ฮอลล์ (Stuart Hall) มาเป็นเกณฑ์ในการวิเคราะห์ระดับการถอดรหัสความหมายที่แสดงถึงการสะท้อนและการประกอบสร้างภาพครอบครัว ที่ละครโทรทัศน์ได้แสดงถึงชีวิตครอบครัวใน 3 ลักษณะ (Stuart Hall) เป็นเกณฑ์วิเคราะห์ในประเด็นเกี่ยวกับการถอดรหัสความหมายของผู้ให้ข้อมูล ดังนี้

- 1) ผู้รับสารที่ถอดรหัสตรงตามความหมายที่ผู้ผลิตสารใส่รหัสไว้ (preferred reading)
- 2) ผู้รับสารที่ถอดรหัสที่มีการต่อรองความหมายที่ผู้ผลิตสารใส่รหัสไว้ (alternative/negotiated reading)
- 3) ผู้รับสารที่ถอดรหัสตรงข้ามกับความหมายที่ผู้ผลิตสารใส่รหัสไว้อย่างสิ้นเชิง (oppositional reading)

นอกจากนี้ยังใช้ลักษณะบทบาทหน้าที่ของละครโทรทัศน์ที่ส่งผลต่อผู้รับสารและลักษณะของครอบครัวตามแนวทางของสังคมในการเป็นครอบครัวตามบรรทัดฐานของสังคมและครอบครัวที่เบี่ยงเบน

3.5 การนำเสนอข้อมูล

ผู้วิจัยใช้การนำเสนอข้อมูลแบบความเรียงในลักษณะการบรรยายหรือพรรณนาการวิเคราะห์ข้อมูล (Descriptive Analysis) ที่แสดงผลการวิจัยที่ค้นพบตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ได้กำหนดไว้ในบทที่ 1 เพื่อตอบโจทย์การวิจัยครั้งนี้ โดยแบ่งการนำเสนอข้อมูลออกเป็น 3 บท ดังนี้

บทที่ 4 นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากตัวบท (text) จากโครงเรื่องหรือการเล่าเรื่องเกี่ยวกับชีวิตครอบครัวของละครโทรทัศน์ทั้ง 4 เรื่อง เพื่อพิจารณาคัดเลือกแบบเจาะจงในรูปแบบครอบครัวที่ทำการศึกษาคัดเลือกละครที่ทำการวิเคราะห์ทั้งหมด 4 เรื่อง ได้แก่ เรื่องตะวันขอแสงสวรรค์สร้าง ไทร โศก และกุหลาบไร้หนาม ประเด็นที่วิเคราะห์ คือ ด้วยการบริหารและอธิบายลักษณะที่เกี่ยวข้องกับความหมายของครอบครัวทั้ง 4 ลักษณะตาม โครงสร้างและหน้าที่ของครอบครัว คือ รูปแบบครอบครัว สภาพครอบครัว ค่านิยมของครอบครัว และหน้าที่ของครอบครัว ตามเกณฑ์การสะท้อนและการประกอบสร้างภาพครอบครัวจากการเข้ารหัสในละครโทรทัศน์

บทที่ 5 ผลการวิเคราะห์ผู้ชมละครโทรทัศน์ที่เป็นผู้ให้ข้อมูลซึ่งมีลักษณะครอบครัวตามรูปแบบครอบครัวที่ทำการศึกษา เกี่ยวกับการรับรู้และการถอดรหัสความหมายครอบครัวจากการเข้ารหัสละครโทรทัศน์ จากละครโทรทัศน์เรื่องที่เกี่ยวข้องกับครอบครัวแต่ละรูปแบบทั้ง 4 มิติตามโครงสร้างและหน้าที่ของครอบครัว และการเชื่อมโยงสิ่งที่ได้รับจากภาพครอบครัวในละครโทรทัศน์ในการถอดรหัสความหมายของผู้ชม

บทที่ 6 เป็นการสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลประเด็นสำคัญที่ได้จากการวิเคราะห์ตัวบทการวิเคราะห์ผู้ชมละครโทรทัศน์ การอภิปรายผลการวิจัย ข้อเสนอแนะที่ผู้วิจัยได้ค้นพบจากการวิจัย และข้อเสนอแนะอื่น ๆ